

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra zahradní a krajinné architektury

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

Krajiny mýtů a legend
Bakalářská práce

Martina Ševicová

Veřejná správa v zemědělství a krajině

Jan Hendrych, ASLA

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Krajiny mýtů a legend" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 4. 2022

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Adina Ignat", written over a horizontal line.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Janu Hendrychovi za jeho pomoc, cenné rady, a hlavně za neskonalou trpělivost a pochopení, které během celého procesu měl.

Krajiny mýtů a legend

Souhrn

Obsáhlé téma mytologie nelze popsat na několika málo stránkách, v této práci si tedy dáme jen takovou malou „ochutnávku“, která snad motivuje čtenáře zabřednout do tématu trochu více.

Bakalářská práce je rozdělena na tři části. V první části definujeme několik významných pojmů jako je mytologie – lidé si pomocí ní vysvětlovali svou vlastní existenci i fungování světa kolem. V době antické filosofie byla velmi kritizována, další ránu mytologii zasadilo křesťanství. Zájem o ní se opět objevil v době romantismu. Dalším termínem je mýtus. Jedná se o folklórní žánr vyskytující se v každé kultuře, tento pojem lze přeložit jako vyprávění, častým tématem bývá boj dobra a zla, vyskytují s v něm nadpřirozené bytosti, říká nám, jak funguje svět kolem nás, i jak se máme chovat. V 19. a 20. století vznikaly dokonce uměle vytvářené mýty. Legenda – taktéž folklórní žánr, většinou se však alespoň z části zakládá na realitě, vystupují zde obyčejní lidé. Velmi významné jsou křesťanské legendy, které vyprávěly o životě světců, zázracích, byly trochu propagandou a měly věřící vést „správným směrem“, je v nich ale dobře zachycené sociální prostředí. Ve středověku tvořily těžiště umělecké tvorby. Pověst je podobně jako legenda příběh s historickým základem, často se tu však vyskytují nadpřirozené bytosti. Folklór je kulturním projevem určité skupiny lidí, etnika či národa. Řadíme sem i různé zvyky a hmotné předměty. Křesťanská mytologie obsahuje příběhy považované za posvátné, různé legendy, příběhy o bozích, světcích, o setkáních s podsvětím. Podstatou je mravní nauka a propaganda křesťanství. Na závěr si popíšeme termín „slovanská mytologie“. Ta zahrnuje předkřesťanské představy o přirozenosti světa a bozích, mýty nejsou dochovány v písemné podobě, nalézáme pouze zlomkovité nepůvodní záznamy, často poznamenaný christianizací. Přestože byla křesťanstvím kritizována, převzalo z ní řadu různých prvků.

V druhé části rozebereme několik konkrétních mýtů, legend a pověstí spjatých s českou zemí. Jako první je to pověst o Praotci Čechovi, ten měl hledat nové území pro svůj lid, při této příležitosti došel do Čech, vystoupal na Horu Říp, výhled na místní krajinu ho natolik oslnil, že se zde rozhodl usadit. Dále se dozvíme něco o Hladové zdi na Petříně, jež leží v centru Prahy, byla vybudována ve 14. století Karlem IV. a při její výstavbě našlo obživu mnoho lidí. K Praze se váže také legenda o Faustově domě, ten se nachází na Karlově náměstí, původně bylo na

místě pohanské obětiště, pravděpodobně ve 14. století zde byl postaven dům, který vystřídal řadu majitelů a jedním z nich měl být i doktor Faust, který upsal svou duši ďáblu. Zajímavá je též pověst o Bludném kameni, ten se nachází na náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích, kdysi tu bylo popraviště a tam, kde je dnes Bludný kámen měl být popravčí špalek. Mimo jiné se o něm říká, že kdo na něj šlápne či ho překročí po 9 hodině večer, bude až do rána bloudit městem. Další vyprávění je o založení města Těšína, k tomu mělo dojít roku 810, kdy se zde u studánky setkali tři synové polského krále. Ze svého shledání měli takovou radost, že zde vybudovali hrad Těšín. Mezi legendy bychom mohli zařadit příběh o Růžovém paloučku ležícím nedaleko Litomyšle. Rostou na něm růže galské, které se prý nesmí zorat, dokud zde nesjedná několik významných králů mír. Růže měly vykvést ze slz Českých bratří, jež museli opustit svou vlast v době rekatolizace. A nakonec se podíváme na pověst o Bílé paní, ochránkyni rodů. Najdeme ji téměř na každém hradu, zámku, či zřícenině, pověst je rozšířena skoro po celé Evropě, ale podobnou postavu můžeme najít i v Indických příbězích. U nás je nejvíce ztotožňována s Perchtou z Rožmberka, ale údajných Bílých paní najdeme po celé republice celou řadu.

Na závěr práce si poté ukážeme návrh revitalizace louky pod Horou Říp. Říp vznikl sopečnou činností před přibližně 25 miliony let a je velmi významným stanovištěm, najdeme zde řadu chráněných druhů rostlin a hmyzu, je často navštěvovaným poutním místem. Návrh se zabývá vybudováním příjemného malého parku na louce pod horou, kde si budou moci turisté i obyvatelé nejbližšího okolí odpočinout, občerstvit se, či se jen tak projít.

Klíčová slova: mytologie, mýtus, česká krajina, historická místa, přírodní památky

Landscapes of myths and legends

Summary

The extensive topic of mythology cannot be described only on few pages, so in this work we will take look at just a small amount of it and perhaps it will motivate the readers to try to find out more about this topic.

The thesis is divided into three parts. In the first part, we define several important terms such as mythology - people used it to explain their own existence and the functioning of the world around them. In the time of ancient philosophy, it was widely criticized, and Christianity continued with this trend. Interest in mythology reappeared in the Romantic period. Another term is myth. It is a folklore genre occurring in every culture, the word "myth" can be translated as narration or storytelling, a common theme is the struggle of good and evil, there are supernatural beings in it, it tells us how the world around us works and how we should behave. In the 19th and 20th centuries, even artificially created myths arose. Legend - also a folklore genre, but it is at least partly based on reality. Christian legends are very important, they talk about the lives of saints, miracles, they were a bit of propaganda and were supposed to lead Christians in the "right direction", but they have a well-captured social environment. Folklore is a cultural expression of a certain group of people, ethnicity or nation. They also include various customs and material objects. Christian mythology contains stories considered sacred, various legends, stories about gods, saints and encounters with the underworld. The essence is the moral doctrine and propaganda of Christianity. Finally, we describe the term "Slavic mythology". This includes pre-Christian ideas about the nature of the world and gods, myths are not preserved in written form, we find only fragmentary non-original records, often marked by Christianization.

In the second part we will analyze several specific myths and legends associated with the Czech lands. The first is the legend of the Praotec Čech, who looked for new territory for his people and came to Bohemia, climbed Mount Říp, the view of the local landscape dazzled him so much that he decided to settle there. We will also learn about the Hungry Wall on Petřín, which lies in the center of Prague, it was built in the 14th century by Charles IV. and many people found their livelihood during its construction. The legend of Faust's house is also connected to Prague, it is located on Charles Square, originally there was a pagan sacrifice

place, probably in the 14th century a house was built here, many owners changed there and one of them was supposed to be Dr. Faust, who sold his soul to the devil. The legend of the Wandering Stone is also interesting, the stone is located on the square of Přemysl Otakar II. in České Budějovice, there used to be an execution site and where there is now the Wandering stone, there was an executioner's log. Among other things, it is said that whoever steps on it or crosses it after 9 pm will wander through the city until morning. Another story is about the founding of the town Těšín, which was supposed to happen in 810, when three sons of the Polish king met here. They were so happy from their reunion that they built the Těšín Castle. Among the legends we could include the story of Růžový palouček located near Litomyšl. Gaelic roses grow here, it is said the roses grew from the tears of the Czech Brothers, who had to leave their homeland at the time of re-catholicization. Finally, we take look at the legend of the White Lady, the protector of many clans. We can find her in almost every castle, chateau or ruin, the story is spread all over Europe, but we can find a similar figure even in Indian stories. In our country, she is most identified with Perchta from Rožmberk, but there are several alleged White Ladies throughout the country.

At the end of the work, we will show the proposal of revitalization of the field under the Mount Říp. Říp was created by volcanic activity about 25 million years ago and is a very important habitat, we can find several protected species of plants and insects here, it is a frequently visited place of pilgrimage. The proposal deals with the construction of a nice small park on a field under the mountain, where tourists and residents of the near villages will be able to relax, refresh themselves or just take a walk.

Keywords: Czech landscape, historical sites, mythology, myths, natural monuments

Obsah

1 Úvod	I
2 Cíl práce.....	II
3 Základní pojmy.....	III
3.1 Mytologie	III
3.2 Mýtus	III
3.3 Legenda.....	IV
3.4 Pověst	V
3.5 Folklor.....	V
3.6 Křesťanská mytologie	V
3.7 Slovanská mytologie	VI
4 Rozbor vybraných mýtů, legend a pověstí	VIII
4.1 Praotec Čech.....	VIII
4.2 Hladová zeď na Petříně.....	X
4.3 Faustův dům.....	XI
4.4 Bludný kámen v Českých Budějovicích.....	XIII
4.5 Pověst o založení města Těšína	XV
4.6 Růžový palouček	XVII
4.7 Pověst o Bílé paní.....	XIX
5 Návrh revitalizace louky pod Horou Říp	XXIV
6 Závěr	XXIX
7 Literatura	XXX

1 Úvod

Mytologie patří mezi jeden ze základních kamenů naší společnosti a zároveň mezi jeden z těch nejvíce opomíjených. Naši předci v mýtech hledali smysl světa kolem sebe, svých životů, vysvětlení různých přírodních jevů i útěchu v těžkých chvílích. Postupem času, v naší zemi i vlivem christianizace a rozvojem společnosti, jsme na mýty trochu zanevřeli, začali je vnímat jako výmysly, pohádky stavěné na neověřených faktech či výplody příliš bujné fantazie. Stejně tak jsme my jako děti milovali pohádky i různé legendy, poznávali jsme díky nim svět, přírodu i mezilidské vztahy a stejně jako naši předci jsme se od nich s přibývajícimi lety odklonili.

Což je opravdu velká škoda. Žijeme v době, kdy vše umíme „ověřit“, pro vše existuje vědecké vysvětlení, na všechno máme chemický vzorec, matematický výpočet a už nám nestačí v něco jen tak věřit. Proč bychom si třeba takovou bouřku vysvětlovali nadpřirozenými bytostmi, když víme, že na vině je elektrostatický náboj vznikající při víření vzduchu v horních patrech atmosféry. Nezbyvá nám prostor ani pro trochu těch kouzel.

Obzvláště na naší škole se často setkáváme s postojem, že nic, co není postavené na holých hmatatelných faktech, nestojí za uznání. Chemie je víc než sociologie, pedologie nám dává víc než dějepis. A právě proto jsem se rozhodla vybrat si mytologii jako téma své bakalářské práce. Věřím, že je stejně důležitá jako kterýkoliv jiný vědní obor a jsem ráda, že se pro ni našel prostor i v rámci České zemědělské univerzity.

Práce je rozdělena do tří částí, v první části se věnuji jednotlivým pojmům spojeným s mytologií jako je mýtus, legenda, folklór a mnohé další, v druhé části se soustředím na několik konkrétních mýtů a legend a s nimi spjatých míst v České republice a v poslední části představuji projekt revitalizace jednoho z těchto míst.

2 Cíl práce

Cílem této práce je rozbor mýtů a legend spjatých s Českou republikou a několika konkrétních míst vázajících se k tomuto tématu, včetně návrhu revitalizace vybraného místa. A to hlavně za účelem vzbuzení zájmu u případného čtenáře. Mytologie je velmi rozsáhlé téma, existuje nespočet různých mýtů, legend a pověstí, jež se vážou téměř ke každé starší stavbě, památnému stromu, hoře, potoku. Řada z nich již bohužel upadla v zapomnění, u spousty dalších se dochovaly pouze jednověťé zmínky a ty „profláklejší“ mívají velké množství různých zpracování a dochovaných verzí často znatelně dramatizovaných. Pozoruhodné jsou též všemožné souvislosti, při pátrání po informacích o jednom příběhu se můžeme dostat až na druhou stranu světa, zkoumat jazykové podobnosti, historické události, a nakonec se budeme stejně jen divit, jak se k nám zrovna tento konkrétní příběh dostal a z jakého důvodu se u nás tak zakořenil.

Hlavní použitou metodikou je literární rešerše čerpající jak z knižních, tak internetových zdrojů, včetně webových stránek konkrétních obcí. Nejprve definuji pojmy podstatné pro toto téma a následně se zaměřuji na několik vybraných mýtů, legend a míst.

Přestože se naše společnost od mytologie již dávno odvrátila, všude kolem nás se nachází různé významné památky, přírodního i uměle vytvořeného charakteru. Různé hrady, zámky, památné stromy, skály, řeky i kostely a k většině z nich se pojí nějaký mýtus či legenda. Vyprávíme je dětem, používáme je jako turistickou atrakci, křesťanské legendy jsou stále spjaty s posvátnými místy, často navštěvovanými hrstkou věřících, co u nás zbyla.

Všechna tato místa je důležité se připomínat, můžeme díky nim poznávat svou historii, okolí, způsob myšlení našich předků i případné uspořádání společnosti v době, kdy mýtus vznikl.

3 Základní pojmy

Předtím, než se ponoříme do mytologie v rámci naší republiky, musíme si nejprve definovat několik základních pojmů, které s tímto tématem souvisí, jak přímo, tak nepřímo.

3.1 Mytologie

První termín, který si musíme vyjasnit je samozřejmě sama „mytologie“. Pokud budeme na mytologii nahlížet jako na vědní obor, můžeme ji charakterizovat jako vědu, která se soustředí na studium mýtů, legend a souborů vyprávění různých národů, etnických skupin, rozlišných kultur a náboženství či sdílené víry. Tyto mýty se snaží dále rozebírat, vykládat jejich význam a navzájem je porovnávat. Je důležitou součástí sociologie a kulturní antropologie, jelikož nám pomáhá nahlížet na myšlení našich předků.

Ottův slovník naučný definuje mytologii jako nauku o bájích pohanských národů, a to hlavně těch starověkých.

Pro starověké národy představovala tato věda velmi významnou součást jejich životů, pomocí mýtů si vysvětlovali veškeré dění kolem sebe, různé změny počasí, ročních období, přírodní jevy a katastrofy i různé nemoci.

V období antické filosofie začalo docházet ke kritice mytologie, řeční filosofové vnímali mýty jen jako pohádky, například Platón je chtěl cenzurovat, viděl v nich zdroj nebezpečných polopравd a pololží. Stejně tak filozof Euhémeros žijící v 5. století př. n. l. nahlížel na mýty jako na deformované a přehnaně poetizované příběhy odkazující na skutečné události. Stejný přístup poté převzalo i křesťanství a využilo ho jako základ pro kritiku pohanských náboženství.

Zájem o mytologii začal znovu vzrůstat v období romantismu, v této době byly naopak mýty vnímány jako vědění obsahující původní moudrost světa, představovaly předobraz dnešního náboženství, umění, morálky i vědy.

3.2 Mýtus

Druhým důležitým termínem je „mýtus“. Slovo řeckého původu, jenž se dá přeložit jako vyprávění, odkazuje hlavně na vyprávění o dávné minulosti, obvykle neznámého původu, tradičně předávané. Jedná se o folklórní žánr vyskytující se v každé kultuře, většinou bez historického základu. Častým tématem je boj dobra se zlem. Vyskytují se v něm převážně nadpřirozené bytosti – bohové, polobohové, víly a mnohé další. V tomto se liší například od legendy, kterou si popíšeme níže. V současnosti se slovo mýtus používá právě k označování různých příběhů, které nepovažujeme za pravdivé.

Mýty nám vypráví různé povídky o počátku světa, stvoření lidstva, činech bohů (jak kladně, tak záporně laděných), založení měst či nějakých konkrétních institucí, vysvětlují nám děje v přírodě, dávají příklady ke správnému chování, základy pro náboženství a spoustu dalších. Ve starověku se mýty obvykle recitovaly či zpívaly při různých slavnostech, představovaly společný majetek nějakého kmene nebo skupiny

Mýty můžeme rozdělit na tři základní druhy. Jako první máme etiologické mýty, ty vysvětlují, proč jsou věci, tak jak jsou. Další jsou mýty historické, které popisují různé události z minulosti a často jim dávají větší význam, než jaký měly a poslední jsou mýty psychologické, jenž nás něco učí, představují nám všemožné heroické činy spojené s morálními zásadami.

Další rozdělení nám poté dává antropologie, ta rozlišuje mýty kosmogonické – vyprávějící o vzniku a počátcích světa, mýty antropogonické, které popisují původ, zrození a stvoření člověka, aitiologické mýty, jež vysvětlují původ rozličných svátků, zvyků i institucí. Dále mýty soteriologické, ty nám vyprávějí o zachráncích a hrdinských skutcích, a nakonec mýty eschatologické líčící budoucnost a konec světa.

Jak již bylo zmíněno výše, kolem 5. století př. n. l. přišla nevybíravá kritika mýtů a mytologie. V Řecku právě ze strany filozofů, jenž chtěli poznávat svět raději pomocí rozumu a logiky. Ve zbytku světa k tomu docházelo vlivem střetu odlišných kultur s odlišným pojetím určitého mýtu. Velkou ránu zasadil mytologii rozvoj židovské kultury, která se raději obracela k Mojžíšovu zákonu – zákon není lidskou tradicí ale zjevení Hospodinovo a je platný pro každého. Tento postoj poté převzalo i křesťanství a nahradilo představou dějin spásy.

Další vlna kritiky přišla v době osvícenství. To zaujalo nevybíravý postoj i vůči křesťanství, vnímá biblická vyprávění jako zkreslené mýty.

Naštěstí pro nás ale v 18. století vysvitla jiskřička naděje a opět se začal objevovat zájem o mytologii. Lidem chyběla trocha magie, jedinečnosti, v 19. a 20. století se spousta spisovatelů rozhodla sbírat lidové pohádky, vyprávění a legendy. V této době taktéž vznikaly uměle vytvořené mýty, jež měly často podporovat konkrétní politické snahy – například velmi vlivný nacistický mýtus árijské rasy.

3.3 Legenda

Jedná se o folklórní žánr, ale na rozdíl od mýtů se legenda obvykle zakládá na realitě, vypráví o nějaké historické události a často v ní vystupují obyčejní lidé. Představuje lidské činy demonstrující mravní hodnoty, ale stejně tak se v ní mohou vyskytovat i zázraky.

Velmi významné jsou křesťanské legendy. Ty vznikaly od konce antiky, kdy se klasická biografie začala rozšiřovat a mnohé prvky z Bible. Nejprve byly předávány ústně, obvykle

pojednávaly o životě nějakého světce či mučedníka, nalezneme v nich různé zázraky a historické postavy. Sloužili sice hlavně ke křesťanské a mravní výchově, propagaci světce a obhajobě různých jevů či událostí, ale velmi dobře zachycovaly momentální sociální prostředí.

Později se legendy začaly zapisovat, a to veršem i prózou, ve středověku pak tvořily těžiště umělecké tvorby. U nás vznikaly od 9. do 14. století a můžeme je rozdělit do několika kategorií. Jako první rozlišujeme legendy Cyrilometodějské, ty byly sepsány žáky Cyrila a Metoděje, popisovaly jejich život a smrt, jejich hlavním účelem byla obhajoba staroslověnštiny jako bohoslužebného jazyka. Další máme legendy Svatováclavské a Svatoludmilské pojednávající o životě a umučení svatého Václava a svaté Ludmily. Poté vznikaly Vojtěšské legendy, jež zaobírají širší evropský rozhled a významné Prokopské legendy, které se obracely k obyčejnému člověku, obsahují velké množství lidových prvků a měly vyvolávat úctu ke svatému Prokopovi a k zakládaným klášterům.

3.4 Pověst

Pověst má velmi podobnou definici jako legenda. Jedná se příběh, většinou s historickým základem a často se v ní vyskytují nadpřirozené bytosti. Úzce souvisí s lidovou slovesností a dělíme ji na dva druhy – prozaickou a poetickou.

Přestože bývá založena na historické události a obvykle je spjatá s konkrétním místem a časem, do dnešní doby se většina dochovala poupravěna od své původní verze, jelikož se pověsti po dlouhou dobu předávaly ústně, každý vypravěč si k ní přidal něco svého.

3.5 Folklor

Pojem folklór byl přejat z angličtiny a v překladu znamená „lidová tradice“. Označuje kulturní projev určité skupiny obyvatel, vesnic, měst či národa, může být v hudební formě, dramatické, taneční či slovesné. Řadí se sem i různé zvyky a hmotné předměty. V 19. století se začala o folklór zajímat spousta spisovatelů a badatelů, díky nim o něj vzrostl zájem i mezi obyčejnými lidmi a motivy v něm vyobrazené se stávaly národním dědictvím.

3.6 Křesťanská mytologie

Mýty spojené s Českou republikou jsou velmi specifické, snoubí se v nich vlivy křesťanské a slovanské mytologie.

Křesťanská mytologie zahrnuje různé legendy a příběhy, jež považujeme za posvátné. Jedná se o již výše zmíněné legendy o světcích, ale i různé příběhy o bozích, všemožných

bojích, častou tematikou jsou i setkání s podsvětím, vyprávění o povodních a mnohých hrdinech. Podstatou je hlavně mravní nauka a propagace křesťanského učení.

3.7 Slovanská mytologie

Slovanská mytologie čerpá z protoindoevropských prvků. Jedná se o souhrn předkřesťanských představ našich pohanských předků o přirozenosti světa a jeho božích. Stejně jako v ostatních koutech světa, si i Slované vysvětlovali různé přírodní a fyzikální zákonitosti pomocí bohů, démonů a dalších nadpřirozených bytostí.

Původní slovanské mýty se bohužel nedochovaly v písemné podobě, máme pouze zlomkovité části v nepůvodní formě pocházející od arabských a křesťanských autorů a jsou velmi poznamenány christianizací. Byly používány jako ukázka toho „jak ne“, při kázáních na ně bylo poukazováno jako na to špatné přežívající z pohanského světa. Něco málo se dochovalo taktéž v kronikách, kde se ale často mísí s fantazií autora.

Zájem o slovanské mýty se začal znovu obnovovat v raném novověku, v 19. a 20. století byly zaznamenávány etnografy (i přestože se je křesťanská víra pokoušela vymýtít, byly předávány ústně po dlouhá staletí mezi obyčejnými lidmi).

Z toho mála, co se nám podařilo vypátrat můžeme soudit, že naši pohanští předci vnímali svět z animalistického úhlu pohledu, slavili množství sezónních slavností, díky čemuž víme, že chápali čas jako cyklický.

Slovanské mýty můžeme rozdělit do několika kategorií. Jako první máme kosmogonii, jedná se o mýty o stvoření světa – obvykle bývají ve stejné formě. Svět byl stvořen dvěma demiurgy, jeden z nich je aktivní a ten druhý pasivní, většinou na sebe berou ptačí podobu. Tuto představu dále převzalo křesťanství a dosadilo do ní Boha a Ďábla. Můžeme však nalézt i několik odlišných mýtů, které usuzují na vznik světa z ohně či nás vidí klubající se z kosmického vejce sneseného božským kohoutem.

Další kategorií je antropogenie, vypovídající o zrození člověka, jedním z nejčastějších mýtů nám říká, že člověk vznikl z kapky potu spadlé z božího čela. Třetí kategorií je poté kosmologie, ta se zajímá o vesmír jako celek, jeho stvoření, uspořádání a případný zánik.

Ve slovanské mytologii najdeme řadu mýtických bytostí jako jsou víly, rusalky, různé lesní bytosti, upíři či beregině. Významnou roli měly též ženy – ty byly spojovány s osudem a časem. Jelikož naši předci patřili mezi polyteisty, najdeme v jejich mýtech celou řadu bohů, obvykle byli vyobrazováni v lidské podobě. Jedním z těch nejvýznamnějších byl Perun, ten mohl vytvářet blesky, šířil záři letního slunce, rozháněl mraky a byl považován za ochránce zemědělství. Jako jeho protějšek bývá viděn Veles, jež byl patronem dobytka, bohatství a

divočiny, vládnul mrtvým a představoval pána podsvětí. Mezi důležité bohyně patřila například Mokoš, která zosobňovala samotkou matku zem, živitelku, byla bohyní ovcí, úrodnosti, pořádku a plodnosti. Další významnou bohyní měla být Morana – bohyně zimy a smrti. Její tradice se dochovala do dnešních dní – v mnoha koutech České republiky se s příchodem jara stále „vynáší Morana“.

4 Rozbor vybraných mýtů, legend a pověstí

Jak již bylo zmíněno výše, všude kolem nás nacházíme pozůstatky nějakého mýtu či legendy, každé městečko, každá vesnička má nějakou svou pověst, kterou zná každý její obyvatel. Mýty nás od útlého věku fascinují, zajímá nás, jak vznikla obec, ve které žijeme, kdo významný chodil po cestě, po které pravidelně chodíme my nebo na jakou nadpřirozenou bytost bychom třeba mohli narazit.

Kdybychom však chtěli rozebrat všechny mýty, legendy a pověsti, které se dají v České republice najít, popsali bychom desetitisíce stran a museli tomu věnovat minimálně jeden celý lidský život, proto se v následující části této bakalářské práce podíváme jen na malou hrstku z nich.

4.1 Praotec Čech

Žádná práce o české mytologii by nebyla úplná, kdybychom v ní nezmínili pověst o Praotci Čechovi, zakladateli českého národa. Zná ji úplně každý, děti se ji učí na základní škole, a to i přesto, že je historiky považována za naprostý nesmysl.

Tento příběh byl mnohokrát převyprávěn různými kronikáři a spisovateli. Jeho nejznámějším podáním je to od Aloise Jiráska, které je však více pohádkou než čímkoliv jiným.

Jirásek píše, že se kdysi za Tatrami u řeky Visly rozkládala Charvátská země, v ní žila velká spousta různých kmenů, jež spolu začali bojovat. Pocházeli odsud také dva bratři – Čech a Lech, ti se rozhodli, že svou rodnou zemi opustí a najdou lepší, kde budou moci i se svým lidem žít v klidu a míru. Po dlouhé a náročné cestě, během které překonali spoustu bažin a hlubokých lesů a setkali se s řadou nepřátelských kmenů, došli k Vltavě. Lidé si začali stýskat, Čech ukázal na vysokou horu, řekl, že pod ní si odpočinou. Tou horou byl Říp, sám Čech na ní ráno za úsvitu vystoupal, zjistil, že kolem se rozkládá krásná a úrodná země plná niv a luk. Poté předstoupil před svůj lid a oznámil, že došli do cíle. Zemi se rozhodli na jeho počest pojmenovat Čechy. Žilo se jim dobře a rody se brzy začali rozrůstat, také sem pomalu přicházeli další z Charvátské země, kam se doneslo, jak dobře tu je. Nakonec jim kraj už nestačil, a tak se Lech rozhodl, že s některými půjdou dále, řekl svému bratrovi, že má za tři dny před úsvitem vystoupat na Říp, on že založí oheň, aby Čech viděl, kde se usídlili. Lech si zde postavil opevněný srub a místu se začalo říkat Kouřim.

Pověst však byla zpracována již mnohokrát před tím, v Českých zemích je poprvé zaznamenána v Kosmově kronice z 12. století. Ten výpravu viděl spíše jako vojenské tažení a uvádí zde postavu „patera Boema“, tento název mohl odkazovat na kmen Bójů, podle kterého

byly Čechy pojmenovány – Bohemia. Další verzi můžeme najít v Dalimilově kronice, ten jako první uvádí pojmenování „praotec Čech“, vypráví, že svou rodnou zemi musel opustit, jelikož zabil nějakého muže. Autor Dalimilovi kroniky přichází s velkou řadou detailů, které byly ale spíše dílem jeho fantazie. Václav Hájek z Libočan, jež je v dnešní době považován více za pohádkáře než za kronikáře, datoval příchod praotce Čecha do roku 644.

Zajímavé jsou verze mýtu, které se dochovaly u starších Slovanů, vypráví o založení města Kyjeva a vyskytují se v ní tři bratři – Kyj, Šček a Choriv spolu s jejich sestrou Liběď. Postavu Choriva můžeme nalézt též v chorvatských pověstech.

Jedna z jihoslovanských variant vypráví příběh s počátkem v chorvatské Krapině, ve městě, které založili Římané. Sídlili zde bratři Čech, Lech, Mech a jejich sestra Vilina. Vilina byla krásná a zamiloval se do ní místní římský správce Aureolus. I ona v něm našla zalíbení a vpustila ho do města, ten ho spolu s dalšími Římany vyplenil. Vilině z toho puklo srdce, Čech se rozhodl pomstít a vyzval Aureola na souboj, při kterém ho zabil. Kvůli tomu museli všichni bratři město opustit. Vydali se i s mnoha dalšími lidmi na sever. Došli až na dnešní Moravu, kde se rozdělili. Mech šel na východ, kde založil rod Moskovitů – Rusů. Čech s Lechem pokračovali dále až k hoře Říp, odkud po nějaké době Lech odešel na sever a založil Polsko.

Aureolus byl skutečnou historickou postavou a nějakou dobu opravdu spravoval oblast Ilýrie, ta se rozkládala na západu dnešního Balkánského poloostrova. Podle všeho byl však zavražděn v Miláně, a to už v roce 268.

Římský spisovatel v jednom ze svých děl zaznamenal keltského krále žijícího ve východní Gálii (východní Francie), jehož synovci se vydali hledat nové země a jeden z nich šel podél Ohře, a nakonec došel pod horu Říp.

Neexistují žádné věrohodné důkazy, že praotec Čech skutečně žil, odkud přišel a už vůbec ne kdy. Dějepisci a archeologové pracují s teorií, že první Slované dorazili do oblasti kolem Řípu cca v roce 530, část z nich šla z východního Polska a část šla přes severní Moravu, další vlna migrace se poté konala začátkem 7. století, kdy Slované přicházeli z Karpatské kotliny přes jižní Moravu. Rozhodně zde ale nenarazili na prázdnou úrodnou zemi, ale pozvolna se zabydlovali mezi již usídlené keltské obyvatelé. Podle všeho máme my, současní Češi, stejný podíl slovanské a germánské krve s neopomenutelnou příměsí krve keltské.

Postava praotce Čecha však není v literatuře jediná, odborně se této figuře zakladatele říká „hero eponymus“ a najdeme ho v mnoha kulturách. Některým historikům příběh připomíná i Mojžíšův odchod z Egypta a jeho cestu do země zaslíbené. Původ konkrétních národů je často zpracovávaným tématem starověké mytologie a verze v nichž vystupují Čech, Lech a Mech je s největší pravděpodobností slovanským zpracováním, jež popisuje putování Slovanů po Evropě.

Legenda o praotci Čechovi je neodmyslitelně spojena s horou Říp. Jedná se o 456 metrů vysoký kopec nacházející se cca 5 km od Roudnice nad Labem v Ústeckém kraji. Vznikl sopečnou činností v období třetihor a je tvořen hlavně čedičem s příměsí magnetitu. Jeho název pochází již z doby bronzové a překládá se jednoduše jako „hora“, ve starogermánštině slovo „rip“ znamená přímo „hora“, v keltštině je poté „rib“ v překladu „žebro“ či „žebro země“.

Na vrcholu hory Říp stojí románská rotunda sv. Jiří, ta byla původně zasvěcena sv. Vojtěchovi, kdysi tu stával malý kostelík, který nechal kníže Soběslav I. v roce 1126 opravit na památku vítězství v bitvě u Chlumce. Kopec je významným poutním místem, po jeho výšlapu se můžeme pokochat výhledem na České středohoří a Kokořínsko. Od roku 2011 se nachází na seznamu přírodních památek a evropsky významných lokalit. Zajímavostí je, že odtud pochází jeden ze základních kamenů využitých při stavbě Národního divadla.

Dalším místem spojeným s pověstí je Lechův kámen v Kouřimi. Je to cca 3 metry vysoká rulová skála s obvodem 30 metrů. Údajně tu bývalo předkřesťanské obětiště a později bylo místo využíváno k upalování domnělých čarodějnic. Až do 19. století se skále říkalo Veliký Kámen, na Lechův byl přejmenován až v době národního obrození, pravděpodobně v důsledku velké fascinace českými pověstmi, včetně té o praotci Čechovi. Lech tady měl založit svůj srub, to sice nijak doložené není, každopádně se tu krom hrobů našly i základy zvláštní 5 metrů široké a 90 metrů dlouhé stavby.

K Lechově kameni se váže ještě jedna další povíadačka – říká se, že je pod ním ukrytý poklad a získá ho pouze ten, kdo skálu na Štědrý den třikrát obskáče na jedné noze se zadrženým dechem.

4.2 Hladová zeď na Petříně

Petřín je 327 metrů vysoký kopec který se nachází v centru Prahy. Od Újezdu, kolem Strahovského kláštera až po Hradčany se přes něj táhne 1178 metrů dlouhá Hladová zeď.

Hladová zeď byla vybudována králem Karlem IV. mezi lety 1360 a 1362, postavena je z kamene opuky, jež se v té době na Petříně těžil. Původně byla vysoká 4 – 4,5 metru a dosahovala šířky téměř 2 metrů. V průběhu času se dočkala mnoha změn, byla například zpevněna osmi věžemi, které sloužily mimo jiné jako pozorovatelný, bylo přidáno též cimbuří a ochoz či různé otvory a brány. První úpravy proběhly v roce 1624, v průběhu 18. století nechala Marie Terezie zeď opevnit a od té doby si prošla mnoha dalšími úpravami a opravami.

Hlavním účelem její stavby byla obrana dnešní Malé Strany a Pražského hradu, ale s největší pravděpodobností při ní také získalo obživu mnoho chudých lidí, což se velmi hodilo, když roku 1361 vypukl v zemi hladomor. Zeď si vysloužila hned několik pojmenování – říkalo

se jí Zubatá, jelikož díky ní lidé měli do čeho kousnout, Chlebová, protože chudina podílejší se na její výstavě měla konečně na chleba a Hladová, symbolizující fakt, že Pražené její stavbou našli obživu a již neměli hlad.

K vybudování hladové zdi se váže řada pověstí, které se liší v několika drobných detailech. Jedním z autorů, jež o ni vypráví není nikdo jiný než Alois Jirásek. Jeho příběh popisuje, jak kdysi dávno přišla do Českých zemí veliká neúroda, lidé neměli práci a umírali hladem. V té době se v Praze shromáždilo téměř dva tisíce chudých, jež se rozhodli předstoupit před Karla IV. ve chvíli, kdy zrovna vycházel z kostela. S pláčem ho prosili o pomoc a velký král se nad nimi brzy slitoval, požádal je, aby druhý den přišli znovu a nechal je svými lidmi odvést na Petřín, kam za nimi sám přijel. Všem rozdal úkoly a přikázal, aby postavili dlouhou zeď od Vltavy až po Strahovský klášter. Za jejich práci jim poskytl jídlo a ošacení.

Další pověst vypráví, jak naši zemi po řadu dlouhých let sužovalo sucho, v jehož důsledku byla neúroda a lidé neměli co jíst. Obyvatelé z veliké dálky se stahovali do Prahy a doufali, že zde najdou obživu, brzy začalo docházet k nepokojům, lidé kradli, šířily se nemoci a žaláře byly přeplněné. Karel IV. si brzy všiml, že ve vězeních nejsou pouze zločinci, ale hlavně zoufalci snažící se nasytit svou rodinu. Rozhodl se tedy, že nechá postavit na Petříně zeď, každý, kdo bude ochotný pracovat, může s výstavbou pomoci. Stavba trvala dva roky, dokud sucha nepolevila.

V některých verzích pověsti je i uváděno, že Karel IV. sám denně na Petřín jezdil a na stavbě se podílel spolu se svými poddanými.

I přestože stavba započala již v roce 1360, tedy rok před tím, než vypukl hladomor a jejím hlavním účelem byla hlavně ochrana Prahy, pověst nám ukazuje, že Karel IV. byl uctívaným a milovaným panovníkem, ke kterému jeho lid vzhlížel. A ať to bylo jakkoliv, při její výstavě s největší pravděpodobností přišla řada občanů k obživě.

4.3 Faustův dům

Faustův dům (nebo také Mladotovský palác) se nachází na Karlově náměstí v Praze. Jedná se o původně gotickou stavbu, která byla několikrát přestavována, chvíli nesla renesanční prvky a dnes ji nalezneme v barokní podobě. Od roku 1964 je považována za kulturní památku.

První zmínky o domě pochází z roku 1378 avšak historie tohoto místa započala už dávno předtím – kdysi zde bylo pohanské obětiště zasvěcené bohyni Moraně. Na počátku vlastnil budovu Jan vévoda Opavský, ale roku 1420 mu byl pravděpodobně majetek zabaven poté, co se přidal ke katolické straně. V průběhu dalších let dům vyměnil velkou spoustu majitelů, v 18. století byla jeho část užívána jako fara pro nedaleký kostel sv. Jana Nepomuckého na Skalce a

část si pronajímalo vojenské vozatajské velitelství. V roce 1838 byl poté dům prodán ústavu pro hluchoněmé a o pár let později, roku 1920 ho zakoupila Všeobecná nemocnice. Za druhé světové války budovu poškodily nálety, zázrakem však nevyhořela (říká se, že dům chránilo sedm koček zazděných ve zdi – ty zde byly později skutečně nalezeny). Dnes je Faustův dům využíván z části Všeobecnou fakultní nemocnicí a z části 1. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy.

Budova je spjatá s legendou o Faustovi – lékaři, který měl upsat duši ďáblu. Originální pověst je německého původu, rozšířila se ale téměř po celé Evropě a patří mezi nejvíce zpracovávané náměty. Historickou předlohou doktora Fausta byl lékař Johann Georg Faust žijící na přelomu 15. a 16. století. Faust byl potulný alchymista, astrolog a mág. Ten ale v domě na Karlově náměstí nikdy skutečně nežil.

I přesto se u nás legenda zakořenila, pravděpodobně vinou tří jiných majitelů, jež se věnovali alchymii a přírodním vědám. Jako první to byl Edward Kelly, alchymista císaře Rudolfa II., ten zde žil ke konci 16. století a zřídil si tu velkou laboratoř. Tvrdil o sobě, že umí proměnit olovo ve zlato, byl to ale podvodník a za své zločiny byl mnohokrát trestán a vězněn, nakonec spáchal sebevraždu.

Dalším významným majitelem byl Ferdinand Mladota ze Solopysk, Ferdinand v domě pobýval v 18. století a další obyvatelé města děsil hlavně tím, že měl řadu přístrojů, které předbíhaly svou dobu – například samouzavírací dveře či pohyblivé se figuríny. Říkalo se, že během jeho chemických pokusů šlehaly plameny z oken, a hlavně kvůli tomu, se začalo povídat, že se spolčil s ďáblem.

Poslední byl poté kaplan Karl Jaenig. Ten měl být vášnivým sběratelem všech možných předmětů spojených se smrtí, kterou byl velmi fascinován – sbíral různé pohřební předměty, lebky, zbytky šibenic, a dokonce měl i spávat v rakvi.

Krom těchto podezřelých vlastníků se k domu pojí spousta dalších povídaček a záhad. Údajně z něj má vést podzemní chodba až k Novoměstské radnici, byla zde nalezena řada cenných nástěnných maleb, různé alchymistické malby a symboly, pod schodištěm by se měl nacházet bájný pramen, při přestavbách zde byl nalezen otvor ve zdi, který bylo těžké zazdít, a tak se začalo říkat, že jím proletěl ďábel (pravděpodobně se však jedná o památku z dob sedmileté války, dům byl tenkrát nejspíš zasažen dělovou koulí). Našly se zde zazděné dětské botičky a ve sklepech se nacházela velká spousta kočičích koster.

Není pochyb o tom, že dům přitahoval spoustu zajímavých osobností se zajímavými koníčky, které děsily ostatní spoluobčany.

A jak tedy zní legenda o Faustovi? Lze nalézt samozřejmě řadu verzí, většina z nich však čerpá ze Starých pověstí českých. Alois Jirásek sepsal příběh velmi podrobně, důkladně popsal téměř každou místnost i se všemi vynálezy, co se tu daly nalézt. My si ji níže shrneme ve zkratce.

Kdysi dávno žil v domě doktor Faust, který upsal svou duši ďáblu, prováděl zde různá kouzla, snažil se najít elixír mládí a dokázal vyrábět skutečné zlato. Když nadešel jeho čas, ďábel si pro něj přišel a odnesl ho stropem. Tím v něm vznikla díra, kterou se dlouho nedařilo zazdítk. Faustův duch dům stále obcházel a vyhnal všechny další nájemce, a tak časem začala stavba chátrat. Jednoho dne kolem šel chudý student, byl promoklý a prochladlý, proto se po chvíli odvážil vejít dovnitř. První noc okamžitě usnul a spal poklidně až do rána. Druhý den se rozhodl dům prozkoumat. Našel v něm spoustu různých vynálezů. maleb, knih, lahviček a tinktur, mizející schodiště i onu pověstnou díru ve stropě. Na jednom ze stolů pod množstvím papírů a pergamenů ležel jeden stříbrný tolar. Student dlouho zvažoval, zda ho má utratit, ale nakonec ho hlad přemohl. Další noc se mu již tak dobře nespalo, bál se, že se mu zjeví duch doktora Fausta nebo dokonce sám ďábel. Nic se však nestalo a druhý den na tom samém místě našel další tolar. Tentokrát již se neostýchal a šel ho utratit.

V domě se mu začalo brzy líbit, měl teplo, pohodlí, pravidelný přísun peněz, za které se najedl, a ještě mu zbývalo na nové ošacení. Po čase mu to však stoupl do hlavy, přestal studovat, hodně pil, hýřil a peníze mu nestačily, začal si půjčovat a rozhodl se, že si pomocí Faustových knih přičaruje zlato. Jedné noci se bavil v hospodě a když odcházel slavnostně prohlásil, že druhý den bude mít tolik zlata, že už mu nikdy nebude nic chybět. Té noci ale zmizel a už ho nikdy nikdo neviděl. Jeho společníci se ho rozhodli jít hledat, v domě však našli jen nepořádek a obnovenou díru ve stropě.

4.4 Bludný kámen v Českých Budějovicích

Uprostřed Českých Budějovic se nachází jedno z největších čtvercových náměstí v České republice. Je pojmenováno po zakladateli města Přemyslu Otakarovi II. a jeho umístění bylo vytyčeno již při založení města v roce 1265. Na náměstí najdeme kašnu a 4 metry od ní oblý přibližně 30 cm veliký kámen. Kamenu se říká Bludný a váže se k němu hned několik velmi odlišných pověstí.

První z nich je hodně pohádková a jejím účelem byla pravděpodobně mimo jiné i mravní výuka. Vypráví o dívce, která kdysi ve městě žila a do které se zakoukal místní mládenec. Nebohý hoch byl zamilován o trochu víc, než dívka a rozhodl se ji požádat o ruku. Ona souhlasila, ale i přesto se stále poohlížela po jiných. Myslela si, že to odčiní tím, že se bude

pravidelně modlit, ale ďábel má oči všude a vidí i do myšlenek lidí. Rozhodl se za ní poslat jednoho z čertů, ten na sebe vzal podobu pohledného myslivce, dívce složil pár komplimentů a ta ihned zapomněla na svého snoubence. Jakmile bylo po všem, řekl ji čert, že s ním musí do pekla. Dívka se zhrozila a dlouho prosila o smilování, nakonec ji napadlo, že místo sebe nabídne peklu někoho jiného. Čert s jejím nápadem souhlasil a dohodli se, že se druhý den sejdou na náměstí. Dívka tam sebou přivedla svého snoubence, ale čert byl tak natěšený, že se před cestou na zem zapomněl navonět a byl hrozně cítit sírou. Když dívka čerta spatřila, vrhla se mu kolem krku, ale její snoubenec si všiml zápachu síry, požehnal se křížkem, a tak od sebe čerta zapudil. Ten se zalekl a na místě se i s nevěrnou dívkou propadl do země. Zbyla zde po nich hluboká díra, a i když pro mládence příběh dopadl dobře, pro město teprve problémy začaly. Díra k sobě magicky přitahovala spoustu lidí a nemálo z nich do ní spadlo. Městská rada rozhodla, že se s ní musí něco udělat. Nejprve ji chtěli zasypat šterkem, poté kameny a když ani to nezabralo, chtěli ji zakrýt balvanem, ale i ten sebevětší do díry vždy zapadl. Až se nakonec dohodli, že požádají o pomoc poustevníka žijícího nedaleko. Ten slíbil, že pomůže a přinesl s sebou balvan, na místě ho otesal a vyryl na něj kříž. Položil balvan na díru a ten padl jako ulitý, poté místo pokropil svěcenou vodou a díra zůstala již navždy uzavřena.

Další pověst je již vázána na historickou událost. V 15. století, za vlády Jiřího z Poděbrad, se zde konaly veřejné odstrašující popravy a na místě, kde je dnes kámen měl stát popravčí špalek. Ve městě se začal budovat odboj proti panovníkovi, mimo spoustu jiných se k němu prý přidal i tovaryš Filip. Roku 1470 či 1478 (v různých verzích se datum liší, ale vzhledem k tomu, že Jiří z Poděbrad vládnul do roku 1471 je první varianta pravděpodobnější) byl on a 9 jeho společníků zatčeno, bránili se však a zabili jednoho z městských tovaryšů. Všech deset jich bylo následně popraveno.

Zajímavé jsou i legendy vyprávějící o tom, co kámen dokáže. Jedna říká, že kdo na kámen šlápne, bude mít toulavé boty a do smrti se bude toulat po světě a kdo přinutí někoho jiného na něj šlápnout, ten k němu bude po zbytek života přitahován a již město neopustí. Další zase vypráví, o tom, že kdo na něj šlápne ten zabloudí a po tři dny se nedostane z Českých Budějovic, jiná varianta tvrdí, že se ven nedostane dva dny, ale ne protože by zabloudil ale z různých příčin. Jiná verze povídá, že kdo přes kámen po 9. hodině přejde bude až do rána bloudit městem a nenajde cestu domů.

Pověst žije v povědomí místních do dnes a každý ji zná trochu jinak, jeden tvrdí, že na kámen se musí šlápnout, jiný že se musí překročit, jednou to musí být vědomě, po druhé nevědomky a mění se i čas, kdy k tomu má dojít. Některé verze říkají, že se na něj nesmí šlápnout či ho překročit po deváté hodině, jiné zase že po desáté.

Ďábel se zde asi do země nepropadl, ale popraviště tu skutečně bylo, a i když nevíme, zda na místě opravdu byl popraven nějaký tovaryš Filip, není pochyb o tom, že tu zemřela velká spousta lidí. Nemůžeme ani potvrdit tajemnou moc Bludného kamene, řada lidí za ta století tvrdila, že kvůli němu v noci zabloudila, důležité je ale zmínit, že většina z nich mířila zrovna z některé z hospod, jichž je na náměstí spousta. Ať je to, jak chce senzibilové tvrdí, že kámen skutečně vyzařuje silnou negativní energii, která může citlivější osoby poblouznit.

4.5 Pověst o založení města Těšína

Město Český Těšín je třetím nejvýchodnějším městem v České republice, nachází se v Moravskoslezském kraji, v okrese Karviná, přesně na hranicích s Polskem. Dnes zde žije 24 tisíc obyvatel. Původní město Těšín se rozkládá na území Česka i Polska, v roce 1920 došlo po mnohaletých sporech k jeho rozdělení a vznikl Český Těšín a Cieszyn.

Původ města však sahá hluboko do historie a připomíná nám ho altánek v Cieszyne. Altán je postaven v novogotickém stylu, ale pochází nejspíš již ze středověku. Uvnitř něj najdeme text pověsti o založení města v latině a polštině.

„Roku 810 bylo založeno město Těšín třemi syny Leška III., polského krále. Tři bratři, knížata Bolek, Lešek a Těšek se potkali po dlouhých cestách u tohoto zřídla a z té radosti (těšice se) založili k připomenutí této události město, které nazvali Těšín.“

Víme tedy kdy, kde a kdo. To by ale nebylo ono, kdyby to bylo takto jednoduché. Zachovalo se nám více variant této legendy, většina se liší spíše v detailech, což není nic zvláštního, koneckonců dobrý vypravěč musí umět zaujmout svého posluchače a občas je potřeba příběh trochu vyšperkovat.

Jedna z dochovaných verzí nám povídá, že se kdysi tři bratři Bolko, Lešek a Těšimír, synové polského knížete vydali na lov. Po čase se rozhodli rozdělit a každý šel za jinou kořistí. Když se začalo stmívat, chtěli se vrátit domů, ale nemohli jeden druhého najít. Přenocovali tedy v lese a druhý den se opět dali do pátrání. Po několika hodinách Bolko zaslechl šumění vody a vydal se za ním, dorazil k malému potůčku, kousek od něj se na kopci nacházela svatyně vybudovaná k uctění boha Peruna a pod ní studánka. Bolko se vydal ke studánce uhasit žízeň a našel tam jednoho ze svých bratrů. Netrvalo dlouho a přidal se k nim i třetí. Byli velmi rádi, že se shledali a místo se jim natolik líbilo, že se rozhodli zde vybudovat svůj hrad. Nazvali ho Těšín, jelikož se zde tolik potěšili ze svého setkání.

Další dochovaná verze pověsti začíná tím, že jeden polský kníže dumal nad tím, kterému ze svých tří synů přenechá vládu. Nejdříve však chtěl, aby šli do světa nasbírat nějaké

zkušenosti a případně poznali nové kraje, které by se daly obydlet. Každému z bratrů ukázal jednu hvězdu a za tou se měli vydat. Putovali dlouhé měsíce, jednoho dne jel Bolko lesem a zničehonic začal jeho kůň vyvádět, z dálky se ozvali další koně a Bolko vyrazil za nimi. K jeho překvapení to byli jeho bratři, všichni se tak radostně opět setkali a usedli k nejbližší studánce, aby si mohli povyprávět o svých zážitcích. Všichni tři byli velmi šťastní, rozhodli se studánku, u které seděli, pojmenovat studánkou Bratské lásky a nedaleko ní vybudovat svůj hrad. Když se vrátili domů, navrhli svému otci, aby mohli vládnout společně.

V jiných verzích se mění například jména jednoho z bratrů, vždy máme Bolka a Leška, poslední z nich však bývá pojmenován různě – Těšmír, Čestmír nebo Češko. Jedna z pověstí vypráví, že právě tento poslední bratr byl ten, který se rozhodl na tomto místě vybudovat svůj lovecký srub a časem ho rozšířil na hrad s kaplí. Jiná verze uvádí, že jejich otcem byl polský král Leško III. Jedná se o legendárního krále, jenž měl porazit samotného Cézara a ten mu za to dal za manželku svou sestru Julii se kterou měl Leško jednoho mužského potomka. S Julií se však po čase odcizili a král se údajně oženil s konkubínou, se kterou zplodil dalších 20 synů.

Legenda je pohanského původu, jsou v ní zmiňovány bohové jako Perun, Morana či Vesna. Nevykonávají zde však žádné konkrétní skutky.

Další, co nám může trochu „házet vidle“ do důvěryhodnosti pověsti je pohled historiků. Podle nich se studna dnes nachází na jiném místě, než měla být původně vybudována a její vznik se datuje do 13. století. Dodnes je však nazývána studnou Tří bratří, a tak jako tak byla postavena na jejich počest.

Studánka se nachází na polské straně města a říká se, že kdo do ní vhodí minci, splní se mu jeho nejtajnější přání. Na území Polska se také nachází hrad Těšín, který měli bratři vybudovat. Podle všeho byla tato oblast osídlena již ve 2. či 5. tisíciletí před Kristem (různé zdroje uvádí různá data). Na přelomu 9. a 10. století byla přeměněna na slovanské hradisko a později zde byla vybudována obranná pevnost. První písemné zmínky o hradě Těšíně pochází z roku 1155, kdy ho zmiňuje papež Hadrián IV. ve své listině. V 11. století tu byla vystavěna rotunda sv. Mikuláše, ta je považována za jednu z nejstarších křesťanských svatyní na polském území.

Po rozdělení Polska na menší knížectví se Těšín stal sídelním místem Piastovců a v roce 1653 připadl Habsburkům. Původní hrad byl rozdělen na horní a dolní hrad, během 30. leté války byl však velmi poškozen, a tak se ho Habsburkové rozhodli přestavět. Z dolního hradu vybudovali svůj letní zámek, z horního ponechali pouze Piastovskou věž a rotundu sv. Mikuláše, zbytek byl přeměněn na park. Dnes jsou zde odkryty i základy některých původních místností.

Zda se na tomto místě skutečně v roce 810 sešli tři bratři a jak velký vliv na budování Těšína měli, asi nikdy nezjistíme. Pověst o jejich setkání nad studánkou však přetrvává dodnes a každoročně ji společně oslavují jak polští, tak čeští obyvatelé Těšína.

4.6 Růžový palouček

Nedaleko Litomyšle, mezi obcemi Újezdec a Morašice se nachází malebný park o rozloze 1,85 hektarů. Součástí tohoto parku je přibližně 340 m² velký Růžový palouček, na kterém rostou růže galské (či též francouzské, keltské nebo stepní).

K místu se váže hned několik legend. Jedna z nich vypráví, že od nepaměti byl u vsi Morašice nedaleko Litomyšle pouze úhor, kde nerostlo nic jiného než šípkové růže, které se dle tradice nesměly orat, do chvíle, než zde poobědvají 4 králové z různých zemí a nepodají si ruce na znamení míru. To by se mělo stát ve chvíli, kdy bude probíhat veliká válka, za které se krev v řekách smísí ve stejném poměru s vodou. Jeden z majitelů úhoru se rozhodl plochu zúrodnit, ale dlouho se mu to nedařilo, nejprve se mu polámal pluh, poté si jeho kůň zlomil nohu a tak dále. Až nakonec rozhodl povolat několik mužů, aby místo ručně zryli a zaseli pšenici, to se konečně povedlo, pšenice vyrostla, ale když ji majitel sklídl a uskladnil ve stodole, došlo k neštěstí – stodola vzplála. Od té chvíle už zde nikdo nic nedělal a každé jaro tu kvetou růže.

Legendu nejvíce proslavil Alois Jirásek. Ten popisuje i jak se sem růže dostaly. Dle jeho vyprávění na paloučku rostou růže, které nikde jinde v okolí nenajdeme. Nejde je žádným způsobem přesadit ani zlikvidovat. Kdysi dávno zde sídlil jistý pan Kostka z Postupic, který si u svého zámku držel sbor Českých bratří (dnes je známe jako Jednotu bratrskou). V té době u nás vládl král Ferdinand I., ten vzal panu Kostkovi majetky a bratři museli odejít do vyhnanství. Když poté převzal vládu jeho syn Maxmilián, situace se o něco uvolnila a bratři se mohli vrátit zpět. Bohužel klid v zemi nevydržel příliš dlouho a brzy přišly náboženské boje. Zemi musel opustit každý, kdo odmítl přijmout katolickou víru. Čeští bratři byli tedy nuceni znovu opustit svou milovanou obec, dohodli se však, že se ještě jednou pomodlí a rozloučí se. Vyhlídlí si k tomu malý palouček za Morašicemi, jenž byl v té době skrytý mezi lesy. Zde se pomodlili, zazpívali si a poplakali, z jejich slz poté začaly růst růže. Na bratry se za nějakou dobu zapomnělo, lesy byly vykáceny a zůstala jen pole. Louka s růžemi brzy začala překážet, a tak se lidé rozhodli ji zorat. Avšak hospodář, který se o to pokusil narazil na samá neštěstí – pokazilo se mu náradí, zranil se mu kůň, a i když se nakonec orba povedla a vyrostl zde len, trable neskončily. Když len sklídl a uklídl do stodoly, začal hořet, chytl od něj celý statek a v požáru uhořela i hospodářova dcera. Od té chvíle se již nikdo palouček obdělávat neodvážil.

Jirásek dále píše, že Čechy čeká veliká bitva, během které se na louce sejde sedm králů a domluví zde věčný mír.

Další verze pověsti doplňují, že zde bratři měli zakopat zlatých kalich, údajně tu vykvétaly i bílé růže, nebo že tudy procházeli ruští vojáci, když táhli proti Napoleonovi.

Za nejstarší zmínku o Růžovém paloučku můžeme považovat úryvek z roku 1378, který se nachází v zakládací listině kartuziánského kláštera v nedalekém Tržku. Název se také vyskytuje v úředních listinách z 15. století a od roku 1787 byl vedený v josefínském katastru pod pojmenováním Červený palouček s poznámkou o neužitečnosti.

Údajně se na tomto místě měli scházet pronásledovaní nekatolíci v protireformační době, historik Milan Skřivánek však uvádí, že neexistuje žádný důkaz o tom, že se na louce skutečně zrovna Čeští bratři loučili, jedná se podle něj spíše o uměle a záměrně vytvořený symbol. Problémy s likvidací růží mohly být způsobeny pravděpodobně tím, že galské růže mají velmi hluboké kořeny a je těžké je úplně zahubit. Každopádně do dnes je místo uznávané a vyhledávané mnoha lidmi.

Od 19. století probíhaly na paloučku různé sešlosti, roku 1865 zde Litomyšlský Zpěvácký spolek Vlastimil umístil pamětní kámen. V roce 1906 odkoupil louku Spolek pro získání Růžového paloučku, který ho dále upravoval. O 15 let později byl na paloučku slavnostně odhalen měděný pomník Českých bratří, ten navrhl Alois Metelík, odhalení památníku se účastnilo 70 tisíc lidí a mimo jiné při této příležitosti přednesl projev i Alois Jirásek. Od roku 1938 se na paloučku pravidelně konala setkání v den připomenutí upálení mistra Jana Husa, v roce 1952 byla však činnost spolku nuceně ukončena a znovu se obnovila až po revoluci roku 1990, kdy zde začal spolek opět působit pod názvem Spolek přátel Růžového paloučku v Újezdci. Prvního ledna 1989 byl poté palouček prohlášen za kulturní památku.

Park, který palouček obklopuje je tvořen dvěma na sebe navazujícími procházkovými okruhy, centrálním prvkem je měděný pomník ve tvaru čtyřhranného sloupu s kalichovým vyústěním, na jeho vršku je umístěna pozlacená zeměkoule. Sloup je zdoben reliéfy a obklopen mřížemi. Krom růží zde najdeme mnohé další stromy a keře, z nichž nejdominantnější jsou lípy srdčité.

Zajímavé je, že v České republice můžeme najít další dva Růžové paloučky s podobnou symbolikou. Jeden z nich se nachází u Žacléře, je tu umístěn reliéf Jana Amose Komenského, který měl na tomto místě přejít v roce 1628 do Polska a již se nikdy nevrátit. Druhý je u Suchdola nad Odrou, tady se na paloučku mělo roku 1724 se svou rodnou obcí loučit 5 exulantů, jenž museli opustit zemi kvůli své víře.

4.7 Pověst o Bílé paní

Rozbor českých mýtů a pověstí nelze zakončit ničím jiným než vyprávěním o Bílé paní. Téměř na každém zámku, hradu či zřícenině, kam zavítáte, se minimálně jedna Bílá paní procházela. Postava měla představovat ochránkyni rodu, jenž se zjevovala celá v bílých šatech s ovázaným závojem kolem hlavy, zvěstovala buď radostné události jako je svatba, či narození potomka, pokud měla na ruku černé rukavice, předvídala smrt a pokud se objevila s rukavicemi červenými, mělo dojít k požáru.

Existují dvě verze původu této legendy, jedna z nich tvrdí, že původní povídání pochází z Německa, kde bílou paní představovala hraběnka Kunigunde z Orlamunde, ta žila na zámku Plassenburgu v Horních Francích. Po smrti hraběncina manžela koupil zámek Bedřich von Hohenzollern, do kterého se Kunigunde zamilovala. Jejich vztahu nepřáli Bedřichovi rodiče, a tak když hraběnka naléhala, aby si ji vzal, odvětil Bedřich, že by to udělal okamžitě, kdyby nebylo páru dvou očí. Kunigunde si tuto jeho větu velmi špatně vysvětlila, měla za to, že myslel její dva syny z předchozího manželství, v zoufalosti je oba zabila. Za vraždu byla odsouzena k smrti, její duch stále bloudí po zámcích pánů z rodu Hohenzollernu. S rodem Hohenzollernů je dynasticky spjat náš významný jihočeský rod Rožmberků, se kterým se pojí česká verze pověsti.

Legendy o Bílé paní jsou rozšířeny po celé Evropě, první dochované písemné zmínky pochází ze 12. století. Zajímavé je, že podobná vyprávění najdeme i v Indii, které se zmiňují o ochránkyni rodu – Kuladévě. Další verze vidí původ pověsti ve Francii, předobrazem Bílé paní byla meluzína, pověst z Francie se k nám měla dostat přes rod Lucemburků. Možné však je, že postava pochází již z pohanských dob, kdy bílá barva znázorňovala smutek.

Jak již bylo zmíněno výše, v České republice je Bílá paní nejvíce spojována s rodem Rožmberků, a to konkrétně s Perchtou z Rožmberka. Ta žila pravděpodobně v letech 1429 až 1476. Perchtu s Bílou paní ztotožnil Bohuslav Balbín v 17. století, snažil se rozuzlit historiky o ženě v bílých šatech, která se údajně měla procházet po zámcích v Českém Krumlově a Jindřichově Hradci. První písemné dochované zmínky o pověsti u nás jsou z přelomu 16. a 17. století, ústně se však tradovaly již dříve. Balbín se dostal k dopisům, které Perchta psala své rodině a došel k závěru, že právě její duch se musí procházet po jmenovaných zámcích.

Perchta byla prý velmi krásná a prožila šťastné dětství v Českém Krumlově se svými šesti sourozenci a rodiči Oldřichem II. z Rožmberka a Kateřinou z Vartenberka. Ve 20 letech byla proti své vůli provdána za Jana z Lichtenštejna, ten ji ihned po svatbě odvezl na hrad v Mikulově. Manželství bylo velmi nešťastné, Jan byl hrubián a situaci příliš nepřispívalo ani

to, že Perchtin otec nevyplácel slíbené věno tak, jak měl. Jan byl v dluzích a netajil se tím, že se ženil právě kvůli penězům. Na Mikulově Perchta žila krom svého manžela také s jeho matkou a dvěma sestrami, jež ji rovněž neměly příliš v lásce. Trpěla hladem a zimou a často psala dopisy svému otci a bratrovi s prosbami o pomoc. Tyto dopisy jsou dodnes dochovány v Třeboňském archivu. Aby jejího utrpení nebylo málo, oba potomci, které Janovi porodila, zemřeli ještě v dětském věku. Šance na svobodu se jí naskytla v roce 1473, kdy její manžel zemřel, na smrtelné posteli jí měl žádat o odpuštění, což odmítla, za což ji Jan proklel. A tak když o tři roky později, 2. 5. 1476, Perchta zemřela, nenašla pokoje, ale musela bloudit po svých rodových hradech a zámcích. Nejčastěji se prý vyskytovala právě na Rožmberku, Českém Krumlově, v Třeboni, Telči či Bechyni. Na hradu v Rožmberku se měla naposledy zjevit během druhé světové války, kdy zde býval prázdninový tábor spolku německých dívek. Dvě děvčata se tu tenkrát snažila vztyčit stožár s hákovým křížem, když najednou zahlídly Bílou paní, která jim hrozila prstem, vyděsily se a běžely za svou vedoucí, ta ji zahlédla také. Incident dokonce řešilo i gestapo.

Hrad Rožmberk se nachází v Rožmberku nad Vltavou, v okrese Český Krumlov na jihu Jihočeského kraje. Je jedním z nejstarších hradů Vítkovců (ti jsou předchůdci právě Rožmberků). Původně byl postaven jako dvoj hradí, Dolní hrad by měl pocházet z poloviny 13. století, později prošel renesanční úpravou a v 19. století získal podobu anglické novogotiky. Z Horního hradu se dochovala pouze kamenná hláska Jakobínka pocházející ze 14. století. S největší pravděpodobností jako první vznikl Dolní hrad a když přestal rozsáhlé Rožmberské rodině stačit, byl přistaven Horní hrad. Ve chvíli, kdy panství přešlo opět do rukou pouze jednoho člověka, byl Horní hrad opuštěn a později přestavěn na letní šlechtické sídlo. Zakladatelem hradu byl pravděpodobně Vok z Rožmberka, minimálně se ve spojitosti s jeho jménem dochovala první písemná zmínka o hradu datovaná do roku 1250. Později sídlo vystřídal řadu majitelů, až během 30leté války skončilo v rukou rodu Boquoyů, v jejich držení zůstal až do roku 1945, kdy byl zestátněn. V 19. století hrad obýval Jiří Jan Jindřich Buquoy, ten byl vášnivým sběratelem uměleckých a historických předmětů, hrad přebudoval na rodové muzeum, v té době nechal provést řadu stavebních úprav a poté zpřístupnil Rožmberk veřejnosti. Mimo jiné tu najdeme i portrét právě Perchty z Rožmberku.

Perchta bývá také mylně spojována s Bílou paní na zámku v Jindřichově Hradci, kde však nikdy nebyla. S největší pravděpodobností místní duch patří Markétě z Hardeggu, rozené z Leuchtenburku. Markéta byla manželkou Jindřicha II. z Hradce, když ovdověla stala se jeptiškou v klášteře a mezi lid chodila v bílém řeholním plášti – již za života jí začali nazývat Bílou paní. K Markétě se váže tradice, jež po dlouhá letá na zámku přetrvala, kdysi dávno se

prý Oldřich rozhodl provést rozsáhlé stavební úpravy na kterých pracovala řada řemeslníků – Markéta jim tenkrát slíbila, že pokud se jim povede práci dokončit do zimy, připraví pro všechny velikou oslavu, na které bude podávána sladká kaše. Pro řemeslníky to byla dostatečná motivace a přestavbu skutečně před zimou dokončili, Markéta svůj slib splnila a oslavu uspořádala, když viděla, jak jsou všichni šťastní, rozhodla se tuto slavnost opakovat každé jaro na Zelený čtvrtek. Krom Jindřichova Hradce se zvyk ujal i na zámku v Telči. I poté, co zemřela, prý chodila jako Bílá paní dohlížet na to, aby byla hostina pořádána, v Jindřichově Hradci prý bylo jednou navařeno přes devět tisíc porcí. Krom podávání sladké kaše také Markéta chodila zvěstovat smrt či narození nového potomka rodu.

Další Bílou paní můžeme najít i na zámku Červená Lhota. Měla by jí být paní Johanka, manželka Gutrama Káby z Rybňan. Johanka údajně byla zatvrzelou protestantkou v době, kdy v zemi převládalo katolictví. Po smrti svého manžela přestala svou víru skrývat a chtěla se zbavit všeho, co se s katolictvím pojilo. Jedné noci se rozhodla vyhodit z okna do rybníka památný kříž Kábů z Rybňan, v tu chvíli se však nad zámkem rozpoutala bouře, do okna vletěl d'ábel a Johanku odnesl do pekla. Nejdříve s ní však několikrát udeřil o zeď a její krví na stěnu nakreslil velký kříž. Ten se noví majitelé pokoušeli marně schovat až se nakonec rozhodli přemalovat celý zámek na červenou, a proto se mu poté začalo říkat Červená Lhota. Duch Johanky se zde prý stále zjevuje, mlčky chodí po chodbách a v ruce drží kříž.

Renesanční zámek Červená Lhota leží přibližně 20 km od Jindřichova Hradce, nachází se na skalnatém ostrůvku uprostřed rybníka. Původně tady měla stát gotická tvrz, jež pravděpodobně vznikla ve 13. či 14. století, první písemná zmínka o její existenci se dochovala z roku 1465. V té době ji vlastnili Zásmukové, v roce 1530 tvrz odkoupil rod Kábů a vybudovali z ní renesanční zámeček, stavbu tenkrát vedl italský architekt Giovanni da Spazia. Později se zde vystřídal řada dalších majitelů a roku 1945 přešel objekt do vlastnictví státu. První název, o kterém víme, byl Jenczenslag, poté se zámečku říkalo Zlatá, Kábova či Nová Lhota. Pojmenování Červená Lhota dostala stavba až roku 1602, kdy byly stěny přemalovány z bílé barvy na červenou. Zámek je tvořen čtyřkřídlovou jednopatrovou budovou, jež je z břehu přístupná po kamenném mostě, ten byl vystavěn v roce 1626. Původně zde protékal pouze Deštenský potok, v 16. století na něm byla vybudována hráz, díky které mohl vzniknout rybník. Dnešní podobu získal zámek díky přestavbě, která se konala mezi lety 1902 a 1910, vedl ji vídeňský architekt Humbert Walcher z Moltheimu. V nejbližším okolí nalezneme pozůstatky staré obory, jenž přechází v anglický park. Ten byl založen roku 1901, nachází se v něm kaple Nejvyšší trojice, ta byla ve 30. letech 20. století upravena na rodinou hrobku. Kolem kapličky najdeme starou lipovou alej, staré duby, dále jsou tu vysázeny také pěnišníky, zeravy, sugy,

cypríše, douglasky, vejmutovky nebo třeba červenolistý buk. V roce 2001 byl zámek s parkem, rybníkem i přílehlými hospodářskými budovami prohlášen za národní kulturní památku. Červená Lhota je pro svůj romantický vzhled vyhledávaná nejen turisty, ale též filmaři, byla zde natočena velká řada pohádek a filmů.

Další zajímavá verze pověsti o Bílé paní se pojí i ke zřícenině hradu Hazmburk. Tady prý roku 1698 zemřela jako žebračka Kateřina, dcera Jana z Hazmburku. Byla poslední svého rodu a do dnes se zde zjevuje každou půlnoc. Podle vyprávění kdysi její příbuzný Vilém z Hazmburku zabloudil v lese, potkal zde stařenu, odmítl však její pomoc a pohoštění a ta ho proklela. Za trest prorokovala, že jeho rod vymře jako vykotlaný dub a z jeho bohatství zůstane jen staré haraburdí. Toto proroctví ho sice vyděsilo, své chování změnil, ale již bylo pozdě.

Zřícenina původně gotického hradu Hazmburku se nachází na čedičové 418 metrů vysoké hoře v okrese Litoměřice v Dolním Poohří. Vrch byl podle archeologických nálezů osídlen již v 5. století př. n. l. V 8. až 10. století zde Slované nejspíš měli vystavěné středověké hradiště. Současný hrad byl založen ve 13. století rodem Lichtenburků a nesl název Klapý, původní význam stavby byl pravděpodobně vojenský. První doložená zmínka o stavbě pochází z roku 1335, kdy ji získal Jan Lucemburský, ten zanedlouho prodal Hazmburk Zbyňku Zajíci z Valdeka, poté hrad získal dnešní název (podle Zbyňkova rodu Hase – v němčině slovo znamená „zajíc“, proto se mu také občas říkalo Zaječí či Zajícův hrad) a byl rozšířen. Stal se významnou pevností, která nebyla nikdy dobita. Časem byl však opuštěn, od roku 1586 je zmiňován jako pustý. V průběhu dalších století přecházel do vlastnictví různých rodů, nikdo ho však pravděpodobně trvale neobýval ani neudržoval. Není jisté, jak hrad původně vypadal, v současné době probíhají archeologické průzkumy, které by nám to měly objasnit. Do dnešní doby se zachovaly pouze dvě věže – Černá, ta je 25 metrů vysoká, postavena z tmavého čediče, kdysi sloužila nejspíše jako vězení a obranný prvek. Druhá dochovaná věž – Bílá, měří 26 metrů a na její výstavbu byly použity pískovcové materiály. Říká se, že pod hradem jsou rozsáhlé podzemní místnosti, tajné zadržované chodby a sklepení se sudy vína.

Zřícenina je chráněna jako kulturní památka a od roku 2002 je spravována národním památkovým ústavem. Vrch Hazmburk (dochovaný neovulkanický kužel), na kterém se hrad nachází, byl 14. 9. 2011 prohlášen za přírodní památku. Chráněné území má rozlohu 60,41 hektarů, vyskytuje se zde endemický poddruh saranče skalní a přástevník kostivalový. Dalšími předměty ochrany jsou obnažené skalní výchozy a sutě, stepní a lesostepní biotopy i extenzivně využívané sady. Na jižních svazích najdeme staré lomy, na přelomu 19. a 20. století zde docházelo k častým sesuvům, jež zničily řadu domů v nedaleké vesnici. Dodnes tu najdeme 3 oblasti potenciálních sesuvů a jednu oblast aktivní. Původně byl při výstavbě hradu vrch

odlesněn, poté sloužil k hospodářským účelům jako pastva, sady a vinice, v současné době svahy zarůstají náletovými dřevinami jako jsou akáty a jasany, probíhá však snaha o jejich likvidaci, obnovu pastvy a znovuvytvoření stepního biotopu.

Jak bylo řečeno již na začátku, v České republice najdeme velké množství různých pověstí o Bílé paní. Za zmínku určitě stojí paní Alžběta, jež se zjevuje na zámku v Doksech. V 19. století jí v zámecké kašně utonula dcera Eliška, Alžběta do roka zemřela žalem a dodnes obchází místní park a drží ochrannou ruku nad dětmi, které si tu hrají. Na Karlštejně najdeme těchto postav dokonce několik, měla by se tu vyskytovat Blanka z Valois, první manželka Karla IV. a krom ní ještě 12 umučených panen. V Praze můžeme najít dvě Bílé paní – jednu na Karlově náměstí a druhou na Pražském hradě.

Rozbor pověsti je nutné zakončit shrnutím vyprávění od Aloise Jiráska. Ten píše, že pánům z Dubé, Lipé, Hradce, Rožmberka i Švamberkům se dlouhá léta zjevovala Bílá paní. Objevila se pokaždé, když mělo dojít k nějaké významné události, a to jak veselé, tak smutné. Celá v bílém se objevila, jestliže mělo dojít ke svatbě či narození nového potomka. Pokud však měl někdo zemřít, oblékla černé rukavice. Nejčastěji se zjevovala v noci, nikdy nikomu neublížila, naopak byla velmi zdvořilá, na pozdravy odpovídala buď slovy či pokýváním hlavou.

Když se v roce 1539 narodil Petr Vok, nejmladší syn Jošty z Rožmberka, navštěvovala ho Bílá paní pravidelně každou noc. Láskyplně ho chovala a utěšovala, zatímco chůvy spaly na druhé straně místnosti. Jedné noci se chůva probudila, když paní zahlédla, zkameněla hrůzou, nezmohla se ani na hlásku, a tak celou scénérii jen mlčky sledovala. Když Bílá paní zmizela, probudila chůva kojnou a vše jí vylíčila. Několik dalších nocí obě čekaly na zjevení, když se však přesvědčily, že chlapci nic nehrozí, dokázaly zase v klidu spát s vědomím, že se o něj paní dobře postará. Stalo se však, že chůva onemocněla a musela ji zastoupit jiná žena, když se Bílá paní zjevila, velmi se vyděsila, ráno vše vylíčila svým družkám a i přesto, že se jí pokoušely uklidnit, nenechala se. Druhou noc čekala, až se paní zjeví a okamžitě se vydala chlapce chránit. Vzala jí ho z rukou a snažila se odstoupit. Bílou paní její reakce ranila, zamračila se a slíbila, že se již nikdy nevrátí, následně zmizela ve zdi. Když se Petr Vok po spoustě let dozvěděl, kdo ho chodil po nocích ošetřovat, nechal rozbourat zeď v místě, kde měla paní zmizet, k jeho velkému překvapení se v ní skrýval rodinný poklad.

5 Návrh revitalizace louky pod Horou Říp

V této kapitole si představíme návrh revitalizace louky pod Horou Říp. Význam slova revitalizace lze chápat jako obnovení, oživení, posílení či vzpruha. V dnešní době se používá hlavně ve spojení s revitalizací odvodněných ploch, krajiny, parků, různé zeleně, vodních toků a podobně.

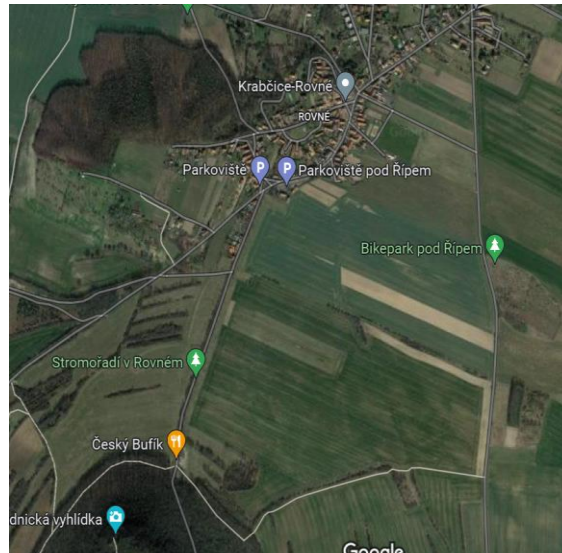
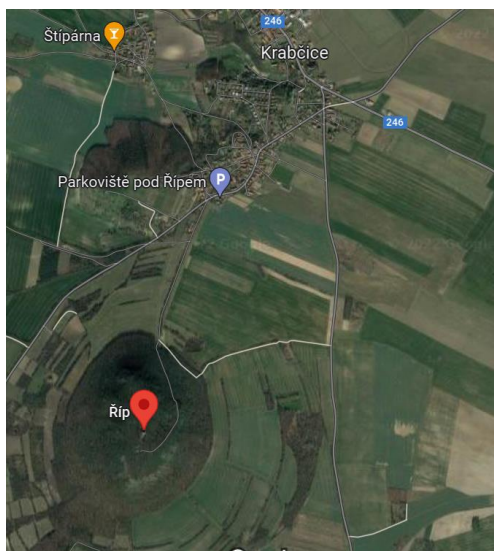
O Řípu jsme se zmiňovali již výše v souvislosti s pověstí o Praotci Čechovi. Hora leží v nadmořské výšce 456 metrů na katastrálním území obce Mnetěš, přibližně 5 kilometrů od Roudnice nad Labem v Ústeckém kraji. Zařadit jej můžeme do oblasti Dolnooharské tabule v Polabské nížině, své okolí převyšuje téměř o 200 metrů. Spadá pod geologickou správní oblast České křídové pánve.

Říp vznikl vlivem sopečné činnosti v průběhu třetihor (dle radiometrických měření před přibližně 25 miliony lety), je pozůstatkem výplně přírodní dráhy terciárního vulkánu, ten pronikal svrchnokřídovými sedimenty a v průběhu času byl denudován. Na místě lze nalézt sopečnou čedičovou vyvřelinu, tzv. sodalitický nefelinit, dále tu najdeme velké množství rozptýleného magnetitu, což způsobuje například výchylky kompasu. Původní vrchol byl o cca 700 metrů vyšší, než je v současnosti, ke snížení došlo hlavně vlivem eroze. Na svazích a úpatí jsou uloženy vrstvy sutí s polohami fosilních půd a eolických sedimentů pliocéního a kvarterního stáří. Tyto akumulace vytváří typický zvonovitý tvar hory. Horniny na svazích vystupují v několika skalách, z nichž pár bylo upraveno na vyhlídky – Mělnickou, Pražskou a Roudnickou. Severní svahy jsou pokryty mladšími uloženinami čtvrtohor jako jsou wurmské váte píský nebo spraše, na několika místech můžeme nalézt i vápnnité jílovce. Na západních svazích se vyskytují soliflukční kamenité, balvanité a jílovohlinité sedimenty také wurmského stáří. Jižní, jihozápadní a východní svahy jsou pokryty deliviálními sedimenty, vápnními jílovci a v nižších polohách poté i vápnními jílovitými prachovci. Okolní plocha kolem Řípu byla vytvořena před více než 90 miliony lety usazováním prachových, vápnných a písčitých částic v tehdejší druhohorním křídovém mělkém a teplém moři. Poté, co moře ustoupilo, začalo docházet k postupné erozi a odnosu křídových druhohorních hornin.

Až do 19. století byl Říp téměř holý, poté byl poprvé zalesněn, dnes se zde vyskytuje dubohabrový les v kombinaci s dalšími dřevinami jako jsou například javor, borovice, jasan a lípa. V důsledku zalesnění však došlo k významnému úbytku původní stepní vegetace, jež zůstala zachována pouze na mělkých půdách a v okolí skalních výchozů, a to hlavně na jižním úbočí hory. Právě tyto plochy si zanechaly nejvyšší stupeň biologické rozmanitosti a největší zastoupení ohrožených a vzácných druhů rostlin i živočichů a v současnosti patří mezi ty

nejvýše ceněné. Od roku 2011 spadá Hora Říp do chráněného území Natura 2000, konkrétně ho řadíme pod evropsky významné lokality kontinentálních opadavých křovin, skalních trávníků, polopřirozených suchých trávníků a křovin na vápnitěm podloží včetně v místě se vyskytujících vzácných druhů rostlin a živočichů. Chráněné území se rozkládá na ploše 90,0487 hektaru. Krom již výše zmíněných teplomilných stepních trav a květeny se zde vyskytuje také řada dalších významných zástupců ohrožené flóry a fauny. Z celkem 159 druhů blanokřídlého hmyzu nalezeného na Hoře Říp, najdeme 26 z nich na červeném seznamu ohrožených druhů. Jsou to například hrabalky, zlatěnky, žahalky či různé vzácné druhy včel. Z tohoto hlediska je hora ražena mezi nejvýznamnější lokality v Čechách. Můžeme zde najít i další významné zástupce bezobratlých jako třeba sarančata, ploštice, sklípkánky pontické, kněžice rudopasé, modrásky rozchodníkové či roháče obecné. Z řad flóry se na Řípu mimo jiné vyskytuje křivatec český, kosatec nízký, hvězdnice chlumní, sasanka lesní, zvonek boloňský nebo třeba modřelec tenkokvětý a mnohé další.

Vzhledem k tomuto ochrannému pásmu nebudeme přímo do plochy Řípu nijak zasahovat, ale budeme se soustředit na louku nacházející se pod horou. Tato louka leží na území obce Krabčice, po pravé straně je ohraničena Stromořadím v Rovném, jež jde od Parkoviště pod Řípem.

Na této louce najdeme několik bonitačně ekologických jednotek, z těch, co nás zajímají jsou to jednotky 1.28.11, 1.28.04, 1.19.14, 1.19.11, 1.21.13, 1.01.00 a 1.37.15. Všechny spadají pod klimatický region 1 – teplý, suchý. Podléhají nízkým třídám ochrany s podprůměrně produkčními půdami. Najdeme zde hlavně kambizem, rendziny, para rendziny, rankery a litozemě. Oblast není příliš vhodná k zatravnění ani zalesnění, i přestože se jedná o suchý region s nízkými srážkovými úhrny, půdy nejsou příliš náchylné k vysychání.

Cílem revitalizace je vytvoření příjemného prostředí pro turisty i obyvatele nejbližšího okolí, kde si mohou odpočinout, občerstvit se či se jen projít a strávit hezkou chvíli pod Horou Říp. Hlavními aktivitami obnovy bude budování cest, výsadba stromů, keřů, umístění laviček a odpadkových košů, vybudování restaurace s venkovním posezením a dětského hřiště. Konkrétní plochu, se kterou budeme pracovat, vidíme vyznačenou na mapičce níže.

Na následující mapě poté vidíme grafické znázornění návrhu parku.

Území parku je z levé strany ohraničeno Stromořadím v Rovné – památnou lipovou alejí, jejíž stáří se odhaduje na 120 let. Najdeme zde lípu velkolistou a lípu srdčitou. Lípa velkolistá může dorůst až do výšky 25 metrů, je však možné ji udržovat i jako keř, přirozeně se vyskytuje v západní, střední i jihovýchodní Evropě, v České republice se nachází od pahorkatin až do podhůří. Snáší dobře zastínění, je středně náročná na půdu a nejvíce ji vyhovují hluboké živné půdy. Lípa srdčitá je naším národním stromem, dorůstá až do 30 metrů, vyskytuje se téměř po celé naší republice, často ji najdeme v uměle vytvořených alejích, ale i ve smíšených podhorských a horských lesích. Toto Stromořadí (konkrétně zde se nacházející cesta) je na návrhu značeno černou čarou. Během revitalizace do něj nebudeme nijak významně zasahovat, pouze vysázíme nové stromy – hlavně lípy srdčité, na místech, kde musely být ty původní pokáceny.

Ze spodní strany, směrem k obci Krabčice, tvoří hranice nově vybudovaná cyklostezka, ta je v návrhu značena červeně a z obou stran je lemována nově vysázenou lipovou alejí složenou taktéž z lip srdčitých a velkolistých. Cyklostezka vede od Stromořadí po silnici č. 24623, tato silnice poté ohraničuje park z pravé strany a je značena opět černou barvou. Ve vzdálenosti 5 metrů od krajnice je lemována mladými stromky jabloně domácí. Jablň domácí dosahuje výšky 10–15 metrů, průměr kmene bývá kolem 80 cm, strom se dožívá až 100 let. Zajímavostí je, že jabloně byly téměř u všech evropských civilizací považovány za posvátné stromy, za symbol spojení člověka s přírodou, života se smrtí i pozemského a duchovního světa. Dle mytologie v sobě skrývají ohromnou sílu, kterou rády předávají dál.

Směrem nahoru pak park přechází do přirozené přírody Řípu. Plochou parku vede pěší vyasfaltovaná cesta, která byla vybudována z původních polních cestiček, propojuje Stromořadí i silnici č. 24623. Kolem této cesty jsou vysázeny duby letní. Duby patří mezi opadavé stromy dorůstající výšky 30–50 metrů, tloušťka kmene může přesahovat 3 metry, obvykle se dožívají 500 let, ale nejsou výjimeční ani jedinci jejichž stáří je odhadováno na více než 1000 let. Strom kvete od dubna do června, je rozšířen téměř po celé Evropě a bývá odolný ke klimatickým extrémům. Dále jsou podél cesty umístěny lavičky k odpočinku s odpadkovými koši a také informační tabule soustředící se na místní faunu, flóru, vznik Hory Říp a nechybí ani pověst o Praotci Čechovi. Tyto stejné tabule jsou umístěny také u restaurace, kousek od Stromořadí v Rovném, pro turisty, jež se rozhodnou vydat rovnou na vrchol Řípu bez procházky parkem.

V záhybu pěší cesty nalezneme uměle vytvořené jezírko, kde je možné se během letních dní osvěžit. Je vytvořeno jako klasické koupací jezírko rozdělené na dvě části – koupací a čistící. Čištění je zajištěno kořeny výkonných rostlin a filtry naplněnými pískem. Celkově

jezíčko zabírá plochu 100 m², hloubka koupací části činí 2 metry a čistící 50–70 cm s pozvolným sklonem. Jezírko je umístěno v mírně svažitém terénu, takže nám voda z čistící části může volně přetékat do koupací, ze které je poté čerpadlem vracena zpět. Mezi výkonnými rostlinami zde najdeme puškvorec obecný, rákos obecný, orobinec a nepukalku.

Kolem jezírka stojí čtyři vrby bílé – listnaté stromy dosahující výšky 20 až 30 metrů, koruna bývá široká 8 až 20 metrů a kmen dorůstá v průměru 1 metru. Vrba bílá kvete od dubna do května, původem je z Evropy a Asie, u nás se přirozeně vyskytuje podél větších řek v oblasti Polabí, Poohří, kolem Dyje, Svratky i Moravy. Od pradávna je využívána v lidovém léčení.

Na ploše parku pak najdeme také několik volně rozmístěných dubů letních, lip srdčitých a jabloní mnohokvětých. Jablň mnohokvětá je listnatý keř až nízký strom, o maximální výšce 4–5 metrů. Kvete v dubnu až květnu velkým množstvím bělavých až karmínově červených květů a na podzim plodí červená jablka. Na vrchním konci parku najdeme již zmíněnou restauraci s venkovním posezením umístěnou v dostatečné vzdálenosti od ochranného pásma Hory Říp a kousek od ní i dětské hřiště s prolézačkami, houpačkami a skluzavkou.

Celý park je zatravněn ve stylu květnaté louky, vzhledem ke klimatickým a přírodním podmínkám je třeba zvolit nenáročnou vegetaci dobře snášející suché a teplé prostředí a s ohledem na účel také pošlap. Vybrali jsme pro začátek tedy následující druhy – kostřava sivá, což je tráva s modře zbarvenými listy, může dorůstat do výšky 20 cm, v květnu až červnu kvete modrošedými klásky. Mateřídouška úzkolistá, jedná se o nízkou, tzv. kobercovitou trvalku, dosahuje v maximu 5 cm na výšku, má růžové kvítky, jimiž je zdobena od června do srpna, vytváří husté koberce a výrazně voní. Sedmikráska obecná – ta se přirozeně vyskytuje téměř na všech stanovištích, může dorůst do výšky až 25 cm, kvete víceméně po celý rok, nejvíce však od února do října. Mateřídouška minor, jež od června do srpna vytváří bohaté kvetoucí koberečky a roste do 10 cm výšky. Ostřice nízká, která je rozšířena prakticky po celé Evropě a může dorůst až do 20 cm. A dále poté i typické „plevelovité“ rostliny jako je pampeliška lékařská, jetel plazivý či štírovník růžkatý.

Počítá se s pravidelnou sečí probíhající 3x až 4x do roka a taktéž ozdravným a ochranným prořezem dřevin a případným odstraňováním náletových druhů stromů a keřů. Chceme zde však vybudovat co nejvíce přirozené a autonomní místo, a proto nebudeme do dalšího vývoje (a to hlavně co se týče květnaté louky) více zasahovat.

6 Závěr

Jak již bylo výše několikrát zmíněno, mytologie je neskutečně obsáhlé téma a zdaleka se nedá pokrýt v jedné bakalářské práci. Na celé její prozkoumání nestačí ani jeden lidský život. Cílem této rešerše bylo hlavně vzbudit zájem o mytologii u případných čtenářů a věřím, že svůj účel splnila. Minimálně já sama se rozhodně hodlám do tohoto tématu ještě více ponořit.

Když jsem práci začínala psát, neměla jsem ani zdaleka představu, jak strašně propletený svět kolem nás vlastně je, člověk si řekne, že mýty a legendy jsou hezké pohádky, příběhy, kterými se lidé uklidňovali a bavili, či si jimi vysvětlovali různé události jak už přírodního či historického charakteru. Je za nimi však mnohem víc, pomáhají nám nahlédnout do duše našich předků, poznat jejich způsob myšlení i života. Nejsou sice plně důvěryhodnými historickými prameny, ale jak se říká – dějiny píšou vítězové, je tedy naprosto v pořádku podívat se, jak na některé události nahlížel „obyčejný lid“, který si většinou tato vyprávění předával. A stejně tak je naopak dobré si zjistit něco o době, ve které mýtus vzniknul či o historických postavách, jež se v něm vyskytují. Často se točí kolem nějaké historické či přírodní události. Je úžasné, že některé legendy a pověsti nalezneme téměř po celém světě, či že některé přežily i po tolika staletích. Spousta z nich fungovala svým způsobem jako propaganda, hlavně tedy křesťanské legendy, jejichž hlavním účelem bylo navést lidi na „správnou cestu“, vštípit jim vhodné zásady a názory a taktéž je odradit od původního pohanského náboženství. A i přesto se nám dochovala řada pohanských prvků, z nichž mnoho přežívá do dnešních dní.

V současnosti již mytologii sice nedáváme takový význam a málokdo na ní nahlíží jako na něco směřodatného či reálného, stále však najdeme po celé České republice řadu míst, jež nám různé mýty, legendy a pověsti připomínají. Spousta z nich je neustále obhospodařována, upravována a hlavně navštěvována. Což je velmi dobře, všichni jsme v této zrychlené době zahledění do sebe, do práce, do povinností, do budoucnosti, ale každý z nás určitě někdy zažil ten pocit, když se ocitne na nějakém takovém památném místě a uvědomí si, kolik lidí, generací tu zde před ním takto stálo, zamyslí se nad významem toho místa a řekne si, že vlastně není špatné občas na chvíli zastavit a zapřemýšlet také o minulosti.

7 Literatura

Britannica. © 2022. legend. Britannica. Available from <https://www.britannica.com/art/legend-literature> (accessed November 2021).

Budínská G. 2017. ZÁMECKÁ HORA CIESZYN. TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM ČESKÝ TĚŠÍN. Available from <https://www.ic-tesin.cz/zamecka-hora-cieszyn/d-1091> (accessed December 2021).

Cambridge University Press. © 2022. legend. Cambridge dictionary. Available from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/legend> (accessed November 2021).

CNES / Airbus, GEODIS Brno, GeoContent, Maxar Technologies, Mapová data © 2022. Hora Říp. Google.com. Available from <https://www.google.com/maps/place/%C5%98%C3%ADp/@50.3963669,14.2993367,1853m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x470bd995472ee795:0x9658a0766aeb4a0c!8m2!3d50.3866969!4d14.2895199> (accessed February 2022).

Creative Commons. © 2022. Házmburk. Národní památkový ústav. Available from <https://www.hrad-hazmburk.cz/cs/o-hradu/historie> (accessed January 2022).

Creative Commons. © 2022. Rožmberk. Národní památkový ústav. Available from <https://www.hrad-rozmberek.cz/cs/o-hradu> (accessed January 2022).

Creative Commons 2012 Správa Národního parku Podyjí. JABLOŇ DOMÁČÍ – MALUS DOMESTICA. NÁRODNÍ PARK PODYJÍ. Available from <https://www.nppodyji.cz/jablon-domaci-malus-domestica> (accessed February 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2020. Lešek III. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/Le%C5%A1ek_III. (accessed December 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2021. Faust. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/Faust> (accessed December 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2021. Legenda. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/Legenda> (accessed November 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2021. Petřín. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pet%C5%99%C3%ADn> (accessed December 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2021. Růžový palouček. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from

https://cs.wikipedia.org/wiki/R%C5%AF%C5%BEov%C3%BD_palou%C4%8Dek (accessed January 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2021. Vrch Hazmburk. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/Vrch_Hazmburk (accessed January 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Bílá paní. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.m.wikipedia.org/wiki/B%C3%AD1%C3%A1_pan%C3%AD (accessed January 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Český Těšín. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_T%C4%9B%C5%A1%C3%ADn (accessed November 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Faustův dům. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/Faust%C5%AFv_d%C5%AFm (accessed December 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Folklor. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/Folk1%C3%B3r> (accessed November 2021).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Hazmburk. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hazmburk> (accessed January 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Rožmberk (hrad). WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ro%C5%BEmberk_\(hrad\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ro%C5%BEmberk_(hrad)) (accessed January 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Říp. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADp> (accessed February 2022).

Creative Commons. Wikipedie. 2022. Slovanská mytologie. WIKIPEDIE Otevřená encyklopedie. Available from https://cs.wikipedia.org/wiki/Slovansk%C3%A1_mytologie (accessed December 2021).

Creative Commons. Wikizdroje. 2021. Staré pověsti české (1959) /Růžový palouček. Wikizdroje. Available from [https://cs.wikisource.org/wiki/Star%C3%A9_pov%C4%9Bsti_%C4%8Desk%C3%A9_\(1959\)/R%C5%AF%C5%BEov%C3%BD_palou%C4%8Dek](https://cs.wikisource.org/wiki/Star%C3%A9_pov%C4%9Bsti_%C4%8Desk%C3%A9_(1959)/R%C5%AF%C5%BEov%C3%BD_palou%C4%8Dek) (accessed January 2022).

CZECH NEWS CENTER a.s. © 2001–2022. Pravda, nebo mýtus? Po stopách praotce Čecha. E15.cz. Available from <https://www.e15.cz/magazin/pravda-nebo-mytus-po-stopach-praotce-cecha-844487> (accessed December 2021).

CZECH NEWS CENTER a.s. © 2022. Jabloň mnohokvětá. ABECEDA ZAHRADY A BYDLENÍ. Available from <https://abecedazahrady.dama.cz/katalog-rostlin/jablon-mnohokveta> (accessed February 2022).

CZECH NEWS CENTER a.s. © 2022. Sedmikráska obecná. ABECEDA ZAHRADY A BYDLENÍ. Available from <https://abecedazahrady.dama.cz/katalog-rostlin/sedmikraska-obecna> (accessed February 2022).

CzechTourism. © 2022. Bludný kámen v Českých Budějovicích. kudyznudy.cz. Available from <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/bludny-kamen-v-ceskych-budejovicich> (accessed December 2021).

CzechTourism. © 2022. Hora Říp – symbol české národní historie. kudyznudy.cz. Available from <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/za-historii-hory-rip> (accessed January 2022).

CzechTourism. © 2022. Hrad Házmburk – perla Českého středohoří. kudyznudy.cz. Available from <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/hrad-hazmburk> (accessed January 2022).

CzechTourism. © 2022. Lechův kámen u Kouřimi. kudyznudy.cz. Available from <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/lechuv-kamen-u-kourimi> (accessed December 2021).

CzechTourism. © 2022. Mladotovský palác neboli legendami opředený Faustův dům. kudyznudy.cz. Available from <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/mladotovsky-palac-neboli-legendami-opredeny-faustu> (accessed December 2021).

Černý F. 2017. Park okolo Červené Lhoty vám ukáže slavný zámek z netradiční perspektivy. Český rozhlas. Available from <https://regiony.rozhlas.cz/park-okolo-cervene-lhoty-vam-ukaze-slavny-zamek-z-netradicni-perspektivy-7412351> (accessed January 2022).

Červenka R. 2018. Kdy přišel praotec Čech? Teorií existuje hodně, kronikář s bujnou fantazií to ale věděl přesně. EuroZprávy.cz. Available from <https://eurozpravy.cz/veda-a-technika/veda/219182-kdy-prisel-praotec-cech-teorii-existuje-hodne-kronikar-s-bujnou-fantazii-to-ale-vedel-presne/> (accessed December 2021).

Čierny M. 2018. Legenda o třech bratřích každým rokem ožívá. iDNES.cz. Available from <https://cierny.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=667120> (accessed December 2021).

doháje.cz © 2011–2012. Hora Říp. doháje.cz. Available from <https://www.dohaje.cz/stezky/51/1689> (accessed January 2022).

Drlík D. 2019. Bludný kámen v Českých Budějovicích. outdooractive. Available from <https://www.outdooractive.com/cs/poi/ceske-budejovice/bludny-kamen-v-ceskych-budejovicich/37686834/> (accessed December 2021).

Druidova mystéria. © 2022. Bílé a Černé paní v bájích a pověstech. Druidova mystéria. Available from <http://www.druidova-mysteria.cz/TAJEMNO/Bile%20a%20Cerne%20pani%20v%20bajich%20a%20povestech.htm> (accessed January 2022).

Dům umění města Brna, Via Aurea s.r.o., Městská galerie Litomyšl. © 2022. Památník českým bratřím na Růžovém paloučku. Litomyšlský architektonický manuál. Available from <https://lam.litomysl.cz/objekt/v-05-pamatnik-ceskym-bratrim-na-ruzovem-paloucku> (accessed January 2022).

eKatalog BPEJ, © VÚMOP, v.v.i., 2019. 1.19.11. eKatalog BPEJ. Available from <https://bpej.vumop.cz/11911> (accessed February 2022).

eKatalog BPEJ, © VÚMOP, v.v.i., 2019. 1.19.14. eKatalog BPEJ. Available from <https://bpej.vumop.cz/11914> (accessed February 2022).

eKatalog BPEJ, © VÚMOP, v.v.i., 2019. 1.28.04. eKatalog BPEJ. Available from <https://bpej.vumop.cz/12804> (accessed February 2022).

eKatalog BPEJ, © VÚMOP, v.v.i., 2019. 1.28.11. eKatalog BPEJ. Available from <https://bpej.vumop.cz/12811> (accessed February 2022).

eKatalog BPEJ, © VÚMOP, v.v.i., 2019. 1.37.15. eKatalog BPEJ. Available from <https://bpej.vumop.cz/13715> (accessed February 2022).

eStránky.cz. © 2022. Založení Těšína. Misanthropova knihovna. Available from <https://misanthropova-knihovna.estranky.cz/clanky/ze-slovanskych-legend-a-povesti/zalozeni-tesina.html> (accessed January 2022).

Fibich O. 2020. Za pověstmi Šumavy. CPress, Brno.

FTV Prima, spol. s r. o. 2019. Utajené příběhy českých dějin: Praotec Čech mohl být psanec, který prchal před pomstou Římanů. Prima ZOOM. Available from

<https://zoommagazin.iprima.cz/utajene-pribehy-ceskych-dejin/utajene-pribehy-ceskych-dejin-praotec-cech-mohl-byt-psanec-ktery-prchal-pred-pomstou-rimanu> (accessed December 2021).

Gajdušková R. 2004. Historie města Český Těšín. LYSÁ HORA. Available from <https://www.lysahora.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=61600> (accessed January 2022).

Gieysztor A. 2020. Mytologie Slovanů. Argo, Praha.

Grohmann JV. 2009. Pověsti z Čech. Tisk Těšínské papírny, s.r.o., Praha.

Gürtlerová P. 2015. Hora Říp. Geologické lokality. Available from <http://lokality.geology.cz/d.pl?item=7&id=3850&Okres=LT&vyb=1&text=Lokality+v+okresu:#> (accessed December 2021).

Havlíček V. 2018. Skrývá Lechův kámen u Kouřimi poklad? Každý se může sám přesvědčit. KOLÍNSKÝ deník.cz. Available from https://kolinsky.denik.cz/zpravy_region/skryva-lechuv-kamen-u-kourimi-poklad-kazdy-se-muze-sam-presvedcit-20180904.html (accessed December 2021).

HOBBYTEC. © 2010–2022. Co je to revitalizace. HOBBYTEC. Available from <https://www.hobbytec.cz/co-je-to-revitalizace/> (accessed February 2022).

Hoskovec L. 2007. SESLERIA CAERULEA (L.) Ard. – pěchava vápnomilná / ostrevka vápnomilná. BOTANY.CZ. Available from <https://botany.cz/cs/sesleria-caerulea/> (accessed February 2022).

Hoskovec L. 2009. Naše zahrady a parky: Zámecký park Červená Lhota. BOTANY.CZ. Available from <https://botany.cz/cs/cervena-lhota/> (accessed January 2022).

Hoskovec L. 2010. TILIA PLATYPHYLLOS Scop. – lípa velkolistá / lípa velkolistá. BOTANY.CZ Available from <https://botany.cz/cs/tilia-platyphyllos/> (accessed February 2022).

Informační web o zámku Červená Lhota. © 2020. Jihočeský pohádkový zámek Červená Lhota. Zámek Červená Lhota. Available from <http://cervena-lhota.cz/> (accessed January 2022).

Januszek T. 2011. Svátek tří bratří letos po jednadvacáté. Karvinský a Havířovský deník.cz. Available from https://karvinsky.denik.cz/zpravy_region/20110612tri_bratri.html (accessed January 2022).

Jirásek A. 2020. Staré pověsti české. Nakladatelství Slovart, spol. s.r.o., Praha.

Josef. 2017. Růžový palouček u Litomyšle. Autovýlet.cz. Available from <https://www.autovylet.cz/ruzovy-paloucek-u-litomysle/> (accessed January 2022).

Jurman H. © 2010–2022. POVĚST O BÍLÉ PANÍ Z PERNŠTEJNA. kamsdetmi.com. Available from <https://m.kamsdetmi.com/article?id=2288> (accessed January 2022).

Justoň Z., Papoušek D., Winkler J. 2017. SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIÉ. SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, V.V.I. Available from <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Mytologie> (accessed October 2021).

Kadlíková L. © 2004–2022 PŘÍRODA.cz. Lípa srdčitá (malolistá) - *Tilia cordata*. Příroda.cz. Available from <https://www.priroda.cz/clanky.php?detail=38> (accessed February 2022).

Kalláb K. 2004. Historie a pověsti moravských hradů I. FONTÁNA, Olomouc.

Klimek H. 2004. Rozporuplné povídání o Bludném kameni. Pages 77–84. Mýty, báje a povídačky Jižních Čech. Praam, spol. s.r.o., vydavatelství – nakladatelství, Písek.

Košinová M. 2015. Červená Lhota. TŘEBONŠKO.CZ. Available from <https://www.trebonsko.cz/cervena-lhota> (accessed January 2022).

Koudelková P. 2019. Zámek Červená Lhota: Pověst o tom, jak přišel zámek ke svému zbarvení. NOVINY KRAJE. Available from <https://www.novinykraje.cz/blog/2019/10/20/zamek-cervena-lhota-povest-o-tom-jak-prisel-zamek-ke-svemu-zbarveni/> (accessed January 2022).

Ksandrová J. 2019. POVĚST DRUHÁ Z HAZMBURKU: Až potkáte bílou paní, oslovte ji – Kateřino. Český rozhlas. Available from <https://sever.rozhlas.cz/povest-druha-z-hazmburku-az-potkate-bilou-pani-oslovte-ji-katerino-7976881> (accessed January 2022).

Kučera J. 2019. Místo plné pekelných záhad. Faustův dům patří mezi nejděsivější místa Prahy. čtidoma.cz. Available from <https://www.ctidoma.cz/historie/2019-07-19-misto-plne-pekelných-zahad-faustuv-dum-patri-mezi-nejdesivejsi-mista-prahy-51489> (accessed December 2021).

Kuchyňková Z. 2021. Říp, nejposvátnější česká hora. Říká se, že by na ni měl jednou za život vystoupit každý Čech. Český rozhlas. Available from <https://cesky.radio.cz/rip-nejposvatnejsi-ceska-hora-rika-se-ze-na-ni-mel-jednou-za-zivot-vystoupit-8728111> (accessed December 2021).

LITERÁRNÍ TOULKY PO SVITAVSKU. © 2020. Růžový palouček. LITERÁRNÍ TOULKY PO SVITAVSKU. Available from <https://www.litoulkysy.cz/products/ruzovy-paloucek/> (accessed January 2022).

LMS © ČÚZK. Hora Říp. [ortofotografie, 2019]. ČÚZK, Hora Říp. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSD24.2019.MELN83.01167> (accessed November 2021).

Magazín Zahrada s.r.o. © 2022. Náhrady trávníku i na zátěžových plochách zahrady. MAGAZÍN ZAHRADA. Available from <https://www.magazinzahrada.cz/nahrady-travniku-i-na-zatezovych-plochach-zahrady/> (accessed February 2022).

Magazín Zahrada s.r.o. © 2022. Přeměna okrasného trávníku na květnatou louku. MAGAZÍN ZAHRADA. Available from <https://www.magazinzahrada.cz/premena-okrasneho-travniku-na-kvetnatou-louku/> (accessed February 2022).

Málek Z. ARBOEKO s. r. o. 2012. Zeleň – symbol moderní obce Správný strom na správné místo. Enviweb. Available from <https://www.enviweb.cz/90159> (accessed February 2022).

Mark. J. 2018. Mythology. WORLD HISTORY ENCYCLOPEDIA. Available from <https://www.worldhistory.org/mythology/> (accessed November 2021).

Merriam-Webster, Incorporated. © 2022. legend. Merriam-Webster. Available from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/legend> (accessed November 2021).

Město České Budějovice. © 2017–2022. Náměstí Přemysla Otakara II. České Budějovice. Available from <https://www.budejce.cz/aktivity/1-namesti-premysla-otakara-ii> (accessed December 2021).

Město Český Krumlov. © 2006–2020. POVĚSTI O BÍLÉ PANÍ. ČESKÝ KRUMLOV. Available from https://castle.ckrumlov.cz/cz/zamek_oinf_bilpan/ (accessed January 2022).

MUDr. Mlčoch Z. 2019. Štírovník růžkatý – účinky na zdraví, co léčí, použití, užívání, využití, pěstování. Bylinky pro všechny. Available from <https://www.bylinkyprovsechny.cz/byliny-kere-stromy/byliny/2124-stirovnik-ruzkaty-ucinky-na-zdravi-co-leci-pouziti-uzivani-vyuziti-pestovani> (accessed February 2022).

Mucha J. © 2022. Říp. GEOLOGIE PALEONTOLOGIE ASTRONOMIE. Available from https://www.geologie-astronomie.cz/Fotogalerie/_fotogalerie/Rip (accessed January 2022).

Národní památkový ústav. © 2015. Pamětní místo – Růžový palouček. Národní památkový ústav. Památkový katalog. Available from <https://www.pamatkovykatalog.cz/pametni-misto-ruzovy-paloucek-20592609> (accessed January 2022).

Novotný DJ. 2014. Úvahy o mýtu. Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova v Praze, Praha.

Pardubický deník.cz. 2008. Růžový palouček provází pověst. Pardubický deník.cz. Available from https://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/paloucek_20080124.html (accessed January 2022).

Petrová E. 2021. Pověst o bludném kameni odkazuje ke skutečné události. Stisk online. Available from <https://stisk.online/a/ivFXa/povest-o-bludnem-kameni-odkazuje-ke-skutecne-udalosti> (accessed December 2021).

PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. © 2009. FAUSTŮV DŮM – ANEB O TŘECH FAUSTECH A JEDNOM MÝTU. PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. Available from <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/faustuv-dum-aneb-o-trech-faustech-a-jednom-mytu> (accessed December 2021).

PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. 2009. FASTŮV DŮM (MLADOTOVSKÝ PALÁČ) NEJTAJEMNĚJŠÍ MÍSTO V PRAZE. PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. Available from <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/faustuv-dum-mladotovskypalac> (accessed December 2021).

PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. © 2009. HLADOVÁ ZEĎ NEBO TAKÉ ZUBATÁ. PRAGUE CITY LINE – Poznej Prahu sám. Available from <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/hladova-zed> (accessed December 2021).

Pyly.cz. © 2022. Dub letní, křemelák. Pyly.cz. Available from <https://pyly.cz/detail-rostliny/dub-letni> (accessed February 2022).

Pyly.cz. © 2022. Vrba bílá. Pyly.cz. Available from <https://pyly.cz/detail-rostliny/vrba-bila> (accessed February 2022).

Rak L. 2007. LOTUS CORNICULATUS L. – štírovník růžkatý / řadenec rožkatý. BOTANY.CZ. Available from <https://botany.cz/cs/lotus-corniculatus/> (accessed February 2022).

Region-tour.cz, s.r.o. © 2022. Hora Říp. Hora Říp. Available from <https://horarip.eu/> (accessed December 2021).

Říp, o.p.s. © 2022. Hora Říp s rotundou sv. Jiří a sv. Vojtěcha. VÝLET NA ŘÍP. Available from <https://www.vyletnarip.cz/turisticke-cile/hora-rip-s-rotundou-sv-jiri-a-sv-vojtecha> (accessed December 2021).

Salvia Paradise Shop. © 2022. Pampeliška lékařská – Taraxacum officinale. Salvia Paradise Shop. Available from https://www.salviaparadise.cz/herbar-rostlin-pampeliska-lekarska-taraxacum-officinale-c-736_1029.html (accessed February 2022).

scs.abz.cz. © 2005-2022. Pojem pověst. SCS.ABZ.CZ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Available from <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/povest> (accessed November 2021).

scs.abz.cz. © 2005-2022. Pojem revitalizace. SCS.ABZ.CZ SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Available from <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/revitalizace-revitalisace> (accessed February 2022).

Semena.cz. © 2010–2022. Mateřídouška úzkolistá Magic Carpet – Thymus serpyllum – semena mateřídoušky - 0,03 g. Semena.cz. Available from <https://www.semena.cz/materidouska/3614-materidouska-uzkolista-magic-carpet-thymus-serpyllum-semena-materidousky-003-g.html> (accessed February 2022).

Sikorová L. © 2022. Studna tří bratří. Traveling Europe. Available from <http://www.traveling-europe.eu/sight/32/studna-t-----brat-----cieszyn-pl> (accessed December 2021).

Slánská N. 2020. Skutečný příběh Bílé paní: Krásná Perchta prožívala ponížení a muka kvůli věnu. DOTYK.cz. Available from <https://www.dotyky.cz/magazin/bila-pani-perchta-rozemberk-30000617.html> (accessed January 2022).

Slánská N. 2021. Co ve škole zatajili: Proč přišel praotec Čech k nám? Byl to vrah, musel utéct. DOTYK.cz. Available from <https://www.dotyky.cz/magazin/praotec-cech-vrah-30000927.html> (accessed December 2021).

Stookey L. 2004. Thematic Guide to World Mythology. Greenwood; Illustrated edition, Westport.

Superia.cz. © 2021. Co je to Folklor? Význam slova. Co je to? Available from <https://cojeto.superia.cz/kultura/folklor.php> (November 2021).

Superia.cz. © 2021. Co je to Pověst? Význam slova. Co je to? Available from <https://cojeto.superia.cz/literatura/povest.php> (accessed November 2021).

Svobodová E. 2021. Odsouzena k věčnému bloudění: Skutečný příběh „bílé paní“ Perchty z Rožmberka. 100 + 1 zahraniční zajímavost. Available from <https://www.stoplusjednicka.cz/odsouzena-k-vecnemu-bloudení-skutecny-pribeh-bile-pani-perchty-z-rozemberka> (accessed January 2022).

Svobodová V. 2021. Lipová alej na úpatí památné hory Říp, Rovné pod Řípem. BOTANY.CZ. Available from <https://botany.cz/cs/lipova-alej-rip/> (accessed December 2021).

Sýkorová H. 2012. Tajemná a prokletá Bílá paní nebyla jen Perchta z Rožmberka. Hodonínský deník.cz. Available from <https://hodoninsky.denik.cz/serialy/tajemna-a-prokleta-bila-pani-nebyla-jen-perchta-z-rozemberka-20120716.html> (accessed January 2022).

Szalbot M. © 2022. LEGENDA O VZNIKU MĚSTA / LEGENDA O POWSTANIU MIASTA. TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM ČESKÝ TĚŠÍN. Available from <https://www.ic-tesin.cz/legenda-o-vzniku-mesta-legenda-o-powstaniu-miasta/ms-1551> (accessed December 2021).

Štěpánek J. 2006. Historie těšínského hradu. HRADY.cz. Available from <https://www.hrady.cz/hrad-tesin-cieszyn/texty?tid=11951&pos=1000> (accessed December 2021).

Štěpánek J. 2006. Studna tří bratří. HRADY.cz. Available from <https://www.hrady.cz/pomnik-pamatnik-studna-tri-bratri> (accessed December 2021).

Šulc R. © 2022. LECHŮV KÁMEN. CESTY A PAMÁTKY.cz. Available from <https://www.cestyapamatky.cz/kolinsko/kourim/lechuv-kamen> (accessed December 2021).

The Linguist Institute Ltd. © 2002-2022. Pověsti z Prahy, O Hladové zdi. LingQ.cz. Available from <https://www.lingq.com/en/learn-czech-online/courses/89667/o-hladove-zdi-238329/> (accessed December 2021).

Tollarová A. 2018. Řípská lipová alej z Rovného. ALEJ ROKU 2018. Available from <https://www.alejroku.cz/2018/ripska-alej> (accessed January 2022).

Tolstaya S. 2021. Christianity and Slavic Folk Culture: The Mechanisms of Their Interaction. MPDI. Available from <https://www.mdpi.com/2077-1444/12/7/459/htm> (accessed November 2021).

Turistický Atlas. © 2016. Zámek Červená Lhota. TURISTICKÝ ATLAS. Available from https://turistickyatlas.cz/vse/misto/6485_zamek-cervena-lhota.html (accessed January 2022).

Turistika.cz s.r.o. © 2007–2022. Studna Tří bratří v Těšíně (Polsko). Turistika.cz. Available from <https://www.turistika.cz/mista/studna-tri-bratri-v-tesine-polsko/detail> (accessed December 2021).

usteckykraj-priroda.cz. © 2022. 14 - Hora Říp. NATURA 2000 V ÚSTECKÉM KRAJI. Available from <http://www.usteckykraj-priroda.cz/14> (accessed January 2022).

Veselý J. 2019. 23. schůzka: Staré pověsti české aneb Causa praotce Čecha. Český rozhlas. Available from <https://dvojka.rozhlas.cz/23-schuzka-stare-povesti-ceske-aneb-causa-praotce-cecha-7938387> (accessed December 2021).

Vítek J., Brandos O. 2007. Hora Říp v Dolnooharské tabuli. TREKING.CZ. Available from <https://www.treking.cz/vrcholy/rip.htm> (accessed February 2022).

Wagnerová M. 2010. Pražská strašidla a všemožná jiná zjevení. Nakladatelství Plot, Praha.

Wagnerová M. 2014. POVĚSTÍ STARÉ PRAHY. Nakladatelství Plot, Praha.

Zahradní centrum "Strakovo" s.r.o. © 2022. Festuca glauca 'Azurit'. ZC Strakovo. Available from <https://www.zcstrakovo.cz/produkt/festuca-glauca-azurit-kostrava-siva-k-9/> (accessed February 2022).

Zahradnictví Flos s.r.o. © 2022. Mateřídouška 'Minor' 4. ZAHRADNICTVÍ FLOS. Available from <https://www.zahradnictvi-flos.cz/thymus-praecox-minor-4-materidouska-minor-4.html> (accessed February 2022).

Zahradnictví Flos s.r.o. © 2022. Mateřídouška úzkolistá. ZAHRADNICTVÍ FLOS. Available from <https://www.zahradnictvi-flos.cz/thymus-serpyllum-materidouska.html> (accessed February 2022).

Zahradnictví Spomyšl. © 2022. Vrba bílá. ZAHRADNICTVÍ SPOMYŠL. Available from <https://www.zahradnictvi-spomysl.cz/vrba-bila/> (accessed February 2022).

Zoun M. 2012. Jak založit přírodní koupací jezírko? iReceptář.cz. Available from <https://www.ireceptar.cz/zahrada/jak-zalozit-prirodni-koupaci-jezirko.html> (accessed February 2022).

Žlábková L. 2020. České exulanty připomíná Růžový palouček, přibude zřejmě i den v kalendáři. Novinky.cz. Available from <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/ceske-exulanty-pripomina-ruzovy-paloucek-pribude-zrejme-i-den-v-kalendari-40334151> (accessed January 2022).